

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Přístupy ke sladování profesního a rodinného života
Bakalářská práce

2022

Tereza Sýsová

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Tereza Sýsová**
Osobní číslo: **E190036**
Studijní program: **B0488A050001 Hospodářská politika a veřejná správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa**
Téma práce: **Přístupy ke sladování profesního a rodinného života**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomických věd**

Zásady pro vypracování

Cílem práce je komparovat vybrané přístupy ke sladování profesního a rodinného života, analyzovat dané přístupy v této oblasti ve vybraných zemích EU a zhodnotit možnosti jejich využití v ČR.

Osnova:

- Charakteristika rodinné politiky.
- Charakteristika možných přístupů k zajištění péče o dítě.
- Komparace přístupů k problematice sladování profesního a rodinného života ve vybraných zemích EU.
- Analýza aktuálního stavu využívání nástrojů pro podporu rodiny a jejich zaměstnávání v ČR.
- Zhodnocení situace v oblasti sladování profesního a rodinného života a návrh možných nástrojů pro podporu rodin.

Rozsah pracovní zprávy: **cca 35 stran**
Rozsah grafických prací: **-**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

ARNOLDOVÁ, A. Sociální péče, 2. díl. Praha: Grada: 2016. ISBN 978-80-247-5148-1.
BARVÍKOVÁ, J. a kol. Mikrojesle: nová služba předškolní péče v průzkumu veřejného mínění. Praha: VÚPSV, v.v.i., 2018. ISBN 978-80-7416-326-5.
DUKOVÁ, I., DUKA, M., KOHOUTOVÁ, I. Sociální politika. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-3880-2.
HAŠKOVÁ, H., SAXONBERG, S., MUDRÁK, J. Péče o nejmenší. Boření mýtů. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2012. ISBN 978-80-7419-114-5.
KUCHAŘOVÁ, V. a kol. Zpráva o rodině 2020. Praha: VÚPSV, v. v. i., 2020. ISBN 978-80-7416-379-1.
RYDVALOVÁ, R., JUNOVÁ, B. Jak sladit práci a rodinu: a nezapomenout na sebe. Praha: Grada, 2011. ISBN: 978-80-247-3578-8.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Martin Sobotka, Ph.D.**
Ústav ekonomických věd

Datum zadání bakalářské práce: **1. září 2021**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2022**

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D. v.r.
děkan

L.S.

doc. Ing. Jan Černohorský, Ph.D. v.r.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. září 2021

Prohlašuji:

Práci s názvem Přístupy ke sladování profesního a rodinného života jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 30.11.2022

Tereza Sýsová, v.r.

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Ing. Martinovi Sobotkovi, Ph.D. za jeho odborné vedení, cenné rady, připomínky, a hlavně za velkou trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Zároveň bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům, kteří mi při vytváření této práce byli oporou.

ANOTACE

Práce je věnována analýze nástrojů rodinné politiky v České republice s hlavním zaměřením na služby pro rodiny. Tyto nástroje jsou porovnány s nástroji vybraných států EU. Na základě komparace práce navrhuje možná zlepšení pro Českou republiku.

KLÍČOVÁ SLOVA

Rodina, rodinná politika, předškolní péče, denní rodičové, vládní transfery, komparace služeb

TITLE

Approaches to harmonization professional and family life

ANNOTATION

The work deals with an analysis of family policy services in Czech Republic with the main focus on services for families. These services are compared with services of selected EU states. Based on the comparison work suggests possible improvements for the Czech Republic.

KEYWORDS

Family, family policy, preschool care, childminders, government transfers, comparison of services

OBSAH

SEZNAM ILUSTRACÍ	9
SEZNAM GRAFŮ	9
SEZNAM TABULEK	9
SEZNAM ZKRATEK	10
ÚVOD	11
1 CHARAKTERISTIKA RODINNÉ POLITIKY	12
1.1 Rodina a rodinná politika.....	12
1.2 Principy a cíle rodinné politiky.....	13
1.3 Nástroje a aktéři rodinné politiky	14
1.3.1 Aktéři	14
1.3.2 Finanční nástroje a nefinanční nástroje	14
2 PŘÍSTUPY K ZAJIŠTĚNÍ PÉČE O DÍTĚ V ČR.....	17
2.1 Mikrojesle	17
2.2 Mateřské školy.....	18
2.3 Dětské skupiny.....	19
2.4 Vázaná živnost „Péče o dítě do 3 let v denním režimu“	21
2.5 Volná živnost typu „babysitting“	21
3 ZAJIŠTĚNÍ PÉČE O DÍTĚ VE VYBRANÝCH ZEMÍCH EU	23
3.1 Německo	23
3.1.1 Tagesmutter/Tagesvater.....	23
3.2 Rakousko	24
3.2.1 Tagesmutter/Tagesvater.....	25
3.2.2 Ostatní služby	26
3.3 Francie	26
3.3.1 Mateřské asistentky.....	26
3.3.2 Jesle – kolektivní, rodinné, rodičovské.....	28
3.3.3 Dětské zahrady (fr. „les jardins d’enfants“) a dětské koutky (fr. „la Halte Garderie“)	29
3.3.4 Mikrojesle	29
3.4 Finsko.....	30
3.4.1 Dětská centra (<i>Päiväkoti</i>).....	30
3.4.2 Rodinná centra péče o děti (<i>Perhepäivähoito</i>)	30
4 ANALÝZA PŘÍSTUPŮ A VLÁDNÍCH TRANSFERŮ PRO RODINY V ČESKÉ REPUBLICE.....	32

4.1 Analýza služeb	32
4.1.1 Mikrojesle	35
4.1.2 Mateřské školy veřejné, soukromé a církevní	36
4.1.3 Dětské skupiny	40
4.2 Analýza vládních transferů	41
5 KOMPARACE SLUŽEB V ČR A VYBRANÝCH STÁTECH EVROPSKÉ UNIE	43
5.1 Legislativní ukotvení služeb	43
5.2 Rozsah služeb	44
5.3 Dostupnost a využívanost služeb	46
5.4 Financování	48
5.5 Kompetence ÚSC a státu	49
6 INSPIRACE PRO ČESKOU REPUBLIKU	51
ZÁVĚR	54
POUŽITÁ LITERATURA	55

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1: Zastoupení mikrojeslí v ČR	18
---	----

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Meziroční přírůstek počtu dětí do 3 let ve formální péči v ČR	33
Graf 2: Meziroční přírůstek počtu dětí do 3 let ve formální péči v Rakousku	33
Graf 3: Meziroční přírůstek počtu dětí do 3 let ve formální péči v Německu	34
Graf 4: Meziroční přírůstek počtu dětí do 3 let ve formální péči ve Finsku	34
Graf 5: Meziroční přírůstek počtu dětí do 3 let ve formální péči ve Francii	35
Graf 6: Meziroční přírůstek dětských skupin od roku 2015	40
Graf 7: Výdaje na dávky státní sociální podpory v letech 2012-2021	42
Graf 8: Počet dětí ve věku 3 let ve formální péči v roce 2013 v komparovaných státech	47

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Počet mikrojeslí v jednotlivých krajích	19
Tabulka 2: Vývoj veřejných MŠ, včetně vývoje počtu dětí ve věku od 3 do 6 let	37
Tabulka 3: Vývoj soukromých MŠ, včetně vývoje počtu dětí ve věku od 3 do 6 let ..	38
Tabulka 4: Vývoj církevních MŠ, včetně vývoje počtu dětí ve věku 3-6 let	38
Tabulka 5: Počet dětí v MŠ v jednotlivých krajích	39
Tabulka 6: Počet dětských skupin v krajích	41
Tabulka 7: Počet a hodnota dávek za rok 2021	42

SEZNAM ZKRATEK

ČTK – Česká tisková kancelář

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MŠ – mateřské školy

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

RP – rodinná politika

VUPSV – Výzkumný ústav práce a sociálních věcí

Pozn.: V seznamu nejsou uvedeny zkratky, které jsou všeobecně známé nebo je jejich význam vysvětlen v textu.

ÚVOD

V této závěrečné práci bude rozebírán problém harmonizace rodinného a profesního života.

Rodina by pro člověka měla být na prvním místě. To však pro každého není tak snadné. Na jedné straně z hlediska nízké dostupnosti přístupů vedoucích ke sladění rodiny a zaměstnání, na druhé straně z hlediska finančního. Česká republika v řešení tohoto problému oproti ostatním státům Evropské unie nevyčníká a v pomyslném žebříčku zabírá spíše spodní příčky. Cílem práce je komparovat vybrané přístupy ke sladění profesního a rodinného života, analyzovat dané přístupy v této oblasti ve vybraných zemích EU a zhodnotit možnosti jejich využití v ČR. Mezi vybrané státy pro komparaci bylo zvoleno Německo, Rakousko, Francie a Finsko. Německo a Rakousko byly zvoleny z toho důvodu, že některé přístupy, které tyto země poskytují, byly inspirací právě pro vznik určitých služeb v České republice. Francie má největší výběr služeb ze všech států EU. Jako poslední stát bylo vybráno Finsko, aby byl s ČR komparován i stát, který je z jiné části Evropy a v mnoha hlediscích se odlišuje.

Začátek práce se bude věnovat vymezení základního kamene celého tohoto tématu a také politice, prostřednictvím které stát o tuto základní složku společnosti pečuje. Nejdůležitější je nejprve vymezit přístupy, které jsou nabízeny Českou republikou a které jsou nabízeny vybranými státy, jelikož na konci práce budou tyto přístupy komparovány.

Závěrem po zhodnocení situace v České republice bude navržena možná inspirace, pomocí které by ČR svou aktuální situaci mohla zlepšit a dostupné přístupy tím zkvalitnit. Inspirace bude vycházet jednak z analýzy služeb v ČR, jednak z výsledného porovnávání přístupů s jednotlivými státy.

1 CHARAKTERISTIKA RODINNÉ POLITIKY

1.1 Rodina a rodinná politika

Při definici rodinné politiky je důležité začít definicí samotného termínu „rodina“. To ale není zase tak jednoduché, neboť je velmi problematické vytvořit takovou definici, která by zahrнула naprostou většinu vyskytujících se typů rodin, ale zároveň nebyla příliš široká a neurčitá. (Kuchařová, Nešporová, 2017, s. 4) Mimoto je definice rodiny dost nestálá, jelikož se v průběhu let mění s tím, jak se vyvíjí vnímání rodiny ve společnosti. Sociologický slovník rodinu definuje, jako základní článek společenské struktury a základní ekonomickou jednotku s mnoha funkcemi. Mezi hlavní funkce patří reprodukce trvání lidského biologického druhu, nebo třeba socializace potomstva. (Petrušek a kol., 1996). Rodinou se zabývá i národní koncepce České republiky, ve které jsou zmíněny mimo rodiny a rodinné politiky i služby pro rodiny či finanční podpora rodiny. Koncepce byla zpracována Ministerstvem práce a sociálních věcí. Nejnovější koncepce vznikla v roce 2017. V květnu 2019 pak došlo k její aktualizaci. Koncepce definuje rodinu jako *„prostor, ve kterém dochází k formování osobnosti člověka, prostorem tvorby lidského potenciálu, výchovy a růstu budoucích generací. Jako taková je bezesporu základní a nejvýznamnější jednotkou naší společnosti. Jen stabilní a prosperující rodiny jsou zárukou dobrého prostředí pro výchovu dětí, udržitelného rozvoje společnosti a její funkčnosti a soudržnosti. Úloha rodiny ve společnosti je nezastupitelná.“* (MPSV, 2019, s. 5) Nejen kvůli zmíněné definici vláda ČR považuje rodinnou politiku za svou strategickou prioritu, protože, jak stojí v koncepci *„bez soudržné rodiny nebude ani soudržná společnost.“* (MPSV, 2019, s. 5)

Rodinu tedy lze považovat za základní jednotku společnosti, která je pod ochranou státu a je státem také podporována. A proto stát pomocí rodinné politiky pečuje o rodinu, tj. zejména o rodiče, ženy v těhotenství a mateřství, děti a seniory. Rodinná politika může být ovlivněna kulturními tradicemi (např. náboženstvím), státem uplatňovaným politickým směrem, ekonomickou prosperitou, nebo veřejným míněním. V užším pojetí rodinná politika zahrnuje dávky a služby (tj. mateřská a rodičovská dovolená, zařízení péče o děti a dotace na tato zařízení atd.). Podle širšího pojetí je rodinná politika rozšířena na všechny oblasti veřejných politik. (Palonciová 2013 a kol., s. 40)

V literatuře nalezneme mnoho definic. Nejpřesněji rodinnou politiku definoval Lampert. Podle něj je rodinná politika *„soubor opatření a nástrojů, pomocí nichž nositelé této*

politiky sledují cíl chránit a podporovat rodinu jako instituci, která má pro společnost nepostradatelnou funkci.“ (Lampert, 1985)

Když si shrneme vše výše zmíněné, vyplyne nám z toho, že rodinná politika je souhrn aktivit a opatření, která mají jeden cíl – podpora rodin. Rodinná politika je politika průřezová, a tudíž prolíná jak veřejné oblasti (tj. bydlení, školství, trh práce, a další), tak i oblasti soukromé (rodinná politika musí respektovat soukromí rodin). A z tohoto důvodu je rodinná politika soustředěna na podporu funkčnosti rodin, nikoli na zasahování do soukromého života rodin. (MPSV, 2017)

1.2 Principy a cíle rodinné politiky

Principy a cíle rodinné politiky jsou stanoveny v již zmíněné národní koncepci ČR. Podle ní je hlavním principem rodinné politiky chápat rodinu, jako hodnotu samu o sobě. Také je potřeba pro rodiny vytvářet vhodné prostředí, ve kterém by mohly svobodně naplňovat své názory, rozhodnutí a přesvědčení týkající se hodnot rodiny, způsobů péče a cílů rodinného, ale i osobního života. (MPSV, 2019, s. 3)

V koncepci je také zmíněno pět hlavních cílů rodinné politiky, které jsou vytvořeny v návaznosti na Strategický rámec ČR 2030 a Národní koncepci podpory rodin s dětmi z roku 2008. Těchto 5 cílů je definováno následovně:

1. „Společenské klima má být vůči rodinám všestranně příznivé, bariéry a společenské tlaky mají být minimalizovány. Rodina má požívat zvláštní zákonné ochrany a má být společensky vysoce oceňována, přičemž je nutno posilovat autonomii rodiny;

2. vhodné socioekonomické podmínky mají podporovat dobré fungování rodin a výchovu dětí. Mají se zaměřit na finanční zajištění rodiny, slučitelnost práce a rodiny a služby péče o děti i seniory či jiné závislé osoby a umožnit tak rodinám získat dostatek volného času pro zkvalitňování rodinných vztahů;

3. rodinám se specifickými potřebami má být věnována zvláštní pozornost – zejména neúplným rodinám, rodinám se členem se zdravotním postižením, rodinám se třemi a více dětmi a rodinám nejvíce ohroženým relativní i absolutní chudobou. Mají být přijímána cílená opatření přispívající k rovnému přístupu ke vzdělávání a uplatnění členů těchto rodin na trhu práce i ve společnosti;

4. posilovat vědomí a význam rodinných hodnot, kterými jsou trvalý vztah, vzájemná péče a hodnoty lásky a úcty a podpora významu rodiny ve společnosti;

5. *vzhledem k demografickým změnám a stárnutí české společnosti podpořit prostřednictvím navrhovaných opatření v této Konceptci vyšší porodnost.*“ (MPSV, 2019, s. 3)

1.3 Nástroje a aktéři rodinné politiky

Tato kapitola se krátce zaměří na aktéry rodinné politiky, a také na nástroje, které ji podporují. Nástroje si rozdělíme na dvě skupiny. A to na nástroje finanční a nefinanční.

1.3.1 Aktéři

Nedílnou součástí RP jsou aktéři, bez kterých by k její tvorbě a realizaci nemohlo docházet.

Řadí se sem:

- orgány státní správy na ústřední, regionální i místní úrovni;
- orgány samosprávy na regionální i místní úrovni;
- občanský sektor (nestátní neziskové organizace, odbory);
- komerční sektor (zaměstnavatelé, poskytovatelé komerčních služeb);
- odborníci;
- vzdělávací instituce;
- média;
- veřejnost (rodiny a její jednotliví členové). (MPSV, 2008, s. 9)

1.3.2 Finanční nástroje a nefinanční nástroje

Samotné finanční nástroje lze také rozdělit na několik skupin. Nejprve na dávky státní sociální podpory, které se dále dělí na dávky závislé na výši příjmu (porodné, přídavek na dítě, příspěvek na bydlení) a na dávky nezávislé na výši příjmu (rodičovský příspěvek, dávky péčovské péče). Druhou skupinou jsou dávky hrazené z nemocenského pojištění, do kterých patří peněžité pomoci v mateřství a ošetřovné. Poslední skupinou jsou dávky pomoci v hmotné nouzi odvíjející se od životního minima (příspěvek na živobytí apod.). Dávky jsou vypláceny a spravovány od roku 2012 prostřednictvím Úřadu práce. (MPSV, 2021b)

„Porodné je jednorázová dávka určená jako příspěvek na náklady související s porodem a narozením dítěte.“ (MPSV, 2021b) Dávka je vyplácena v pevných částkách ženě, která porodila první nebo druhé živě narozené dítě. Od roku 2015 došlo ke změně pravidel pro vyplácení porodného. Došlo k navýšení limitu. Takže čistý příjem rodiny před narozením dítěte nesmí být vyšší než 2,7násobek životního minima. Pevná částka porodného

představuje 13 000 Kč na první narozené dítě a 10 000 Kč na dítě druhé. Vyplácení této dávky je určeno především pro nízkopříjmové rodiny.

Peněžité pomoci v mateřství je dávka hrazená ze systému nemocenského pojištění. Je poskytována po dobu šesti měsíců věku dítěte, resp. dětí. Aby měla žadatelka nárok na peněžitou pomoc musí být nemocensky pojištěna a musí být pojištěna minimálně 170 dnů v posledních dvou letech. Podmínky nároku jsou upraveny v zákoně o nemocenském pojištění (zákon č. 187/2006 Sb.). Výše dávky činí 70 % redukovaného vyměřovacího základu za kalendářní den. (Česká správa sociálního zabezpečení, b.r.) Pro rok 2022 je maximální výše 47 700 Kč (při denním základu 1 590 Kč). (Prispevky.cz, 2022)

Rodičovský příspěvek je určen pro rodiče, který celodenně pečuje o nejmladší dítě v rodině. Nárok na příspěvek má buď otec nebo matka, nikdy oba současně. Celková výše příspěvku činí 300 000 Kč do čtyř let věku dítěte (případně 450 000 Kč při větším počtu nejmladších dětí narozených současně). Maximální měsíční výše se odvíjí od příjmů rodičů. Příspěvek však nesmí přesáhnout 13 000 Kč. Aby si rodič mohl zvolit příspěvek ve výši 13 000 Kč, musí být 70 % 30násobku jeho denního vyměřovacího základu v rozmezí nižší než tato částka. Pokud chce rodič nastoupit do zaměstnání na částečný úvazek musí být dítěti mladšímu dvou let poskytnuta celodenní péče v některé ze služeb péče o dítě. Příjmy rodičů v průběhu pobírání tohoto příspěvku nejsou sledovány. (MPSV, 2022e)

Přídavek na dítě oproti porodnému představuje pravidelnou měsíční podporu. Dávka je určena pro dítě, které není dostatečně zaopatřené a žije v sociálně slabší rodině. Příjem rodiny musí být menší než 2,4násobek životního minima. Výše přídavku se dělí na tři segmenty podle věku dítěte. Na dítě ve věku do šesti let lze získat přídavek ve výši 630 Kč. Od 6-15 let věku dítěte částka činí 770 Kč a na dítě od 15-26 let je poskytován přídavek ve výši 880 Kč. Pokud má někdo z rodičů další příjem (příjem ze zaměstnání, důchod, nemocenská), pak výše příspěvku vzroste o 500 Kč. (MPSV, 2021a)

Příspěvek na bydlení se oproti předchozím dávkám neodvozuje od životního minima, nýbrž od normativních nákladů na bydlení stanovených zákonem. Aby měl žadatel nárok na příspěvek, musí jeho náklady na bydlení přesahovat 30 % jeho čistého příjmu. Náklady zároveň nesmí přesáhnout již zmíněné normativy, které stanovuje zákon. (MPSV, 2022d)

Právo na ošetřovné má zaměstnanec, který nemůže pracovat, protože musí pečovat o člena domácnosti, nebo o zdravé dítě mladší 10 let – v důsledku mimořádné události. Délka

nároku je maximálně devět dní. Výše činí 60 % redukovaného denního vyměřovacího základu za kalendářní den. Maximální výše ošetřovného pro rok 2022 bylo 400 Kč na den.

U nefinančních nástrojů jde především o harmonizaci pracovního a rodinného života z hlediska pracovně právních vztahů. Patří sem tedy mateřská dovolená (otcovská dovolená), rodičovská dovolená, pracovní volno, úprava pracovní doby (pružná pracovní doba), home office, převedení na jinou práci nebo třeba i přestávka na kojení. (Praha 4, 2013b)

Nástroje nefinanční nebudou dále rozepsány, Práce se bude zabývat pouze finančními nástroji.

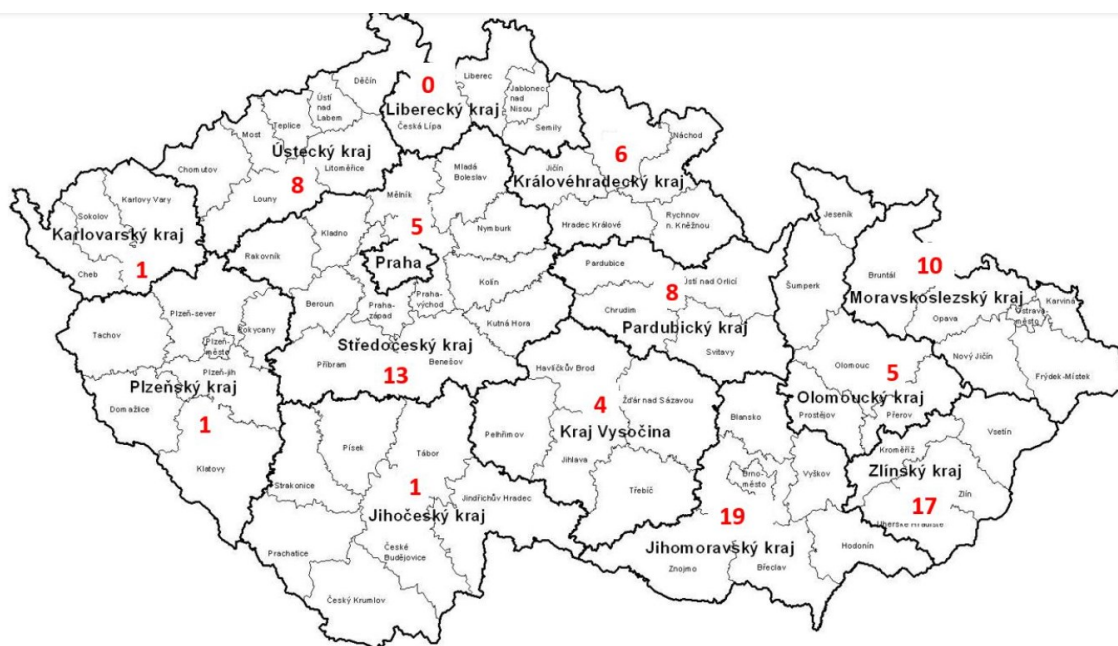
2 PŘÍSTUPY K ZAJIŠTĚNÍ PÉČE O DÍTĚ V ČR

První kapitola vysvětlila, co představuje rodina jako pojem. Přiblížila osoby a organizace pohybující se kolem rodinné politiky a stručně vysvětlila financování služeb na podporu harmonizace rodinného a profesního života. V této kapitole budou uvedeny jednotlivé služby péče o dítě v České republice.

2.1 Mikrojesle

Mikrojesle jsou navrženy jako veřejná služba péče o děti poskytující pravidelnou profesionální péči o děti ve věku šesti měsíců až čtyř let. V provozu jsou 5 dní v týdnu, alespoň 8 hodin. Podstatou mikrojeslí je umístění dítěte do kolektivu maximálně čtyř dětí na jednu pečující osobu. Díky tomu je dítěti poskytnuta individuální výchovná péče zaměřená na rozvoj jeho schopností a návyků s ohledem na jeho věk. Tato péče nemá být brána jako náhrada rodinné péče, má pouze usnadnit finanční situaci rodiny dítěte.

První mikrojesle v České republice byly založeny v roce 2016 v rámci výzvy č. 126 a 127 z finančních prostředků z Evropského sociálního fondu. Celkem vzniklo 72 mikrojeslí ve 13 krajích. Zhruba třetina jich vznikla na menších obcích. Začátkem roku 2019 Ministerstvo práce a sociálních věcí vydalo výzvy č. 69 a 70, díky nimž byla podpořena stávající zařízení a vzniklo i několik nových mikrojeslí. K srpnu 2022 je v České republice v provozu 98 mikrojeslí.

Obrázek 1: Zastoupení mikrojeslí v ČR¹

Zřizovatelem mikrojeslí mohou být obce a kraje, jimi založené příspěvkové organizace, vysoké školy, nadace nebo nadační fondy, spolky, obecně prospěšné společnosti, nebo také fyzická osoba, pokud je zároveň pečující osobou. (MPSV, 2022c)

Mikrojesle jsou aktuálně dotované z Evropského sociálního fondu. Zařízení je většinou provozováno bezplatně, rodiče platí pouze stravné.

O děti je zde pečováno dle plánu výchovy a péče, který byl vypracován prostřednictvím metodiky z Rámcového vzdělávacího programu. Pečující osoby musí být odborně způsobilé, a to ve zdravotnickém, sociálním a pedagogickém odvětví. (MPSV, 2019)

2.2 Mateřské školy

Mateřské školy se provozují dle školského zákona, jsou zapsány v Rejstříku škol a školských zařízení a jsou jednou ze složek vzdělávacího systému. Patří k nejvíce užívané službě péče o dítě. Tato zařízení jsou určena pro děti od dvou do šesti let. Od 1.9.2017 mateřské školy poskytují povinné předškolní vzdělávání dětem od 5 let a zároveň mají nárok na přednostní přijetí dětí od 4 let. Dítě je zařazeno do kolektivu 24 dětí, ve

¹ MPSV, 2022f. Statistiky o mikrojeslích. MPSV [online]. Praha: MPSV [cit. 2022-08-09]. Dostupné z: <https://mikrojesle.mpsv.cz/index.php/statistiky-o-mikrojeslich/>

výjimečných případech do kolektivu o 28 dětech. Na jednu třídu zpravidla připadají dvě učitelky. (MPSV, 2017)

Výchovu a vzdělávání mateřské školy realizují podle svého vzdělávacího plánu, který musí být v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání.

Nejvíce zastoupené jsou v České republice mateřské školy veřejné. Ty mohou být zřízeny obcí, krajem, svazkem obcí, nebo i Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Provoz školky si zřizovatel zčásti hradí sám, zčásti jsou na provoz vypláceny státní dotace – tzv. normativy. Ty se určují dle objemu hodin přímé pedagogické činnosti. (MŠMT, 2020) Dále pak jsou vybírány poplatky za docházku dítěte v hodnotě zhruba 600-800 Kč na jeden kalendářní měsíc. Mateřské školy jsou v provozu zpravidla od 6.30 do 16.30 hodin. (Palonciová a kol., 2014) Děti jsou do škol přijímány na základě stanovených podmínek, jako je například bydliště v místě školy, nebo třeba plánovaná doba docházení do školy.

Dále pak jsou v ČR zastoupeny i mateřské školy soukromé, zřizované soukromými subjekty – církvemi, neziskovými organizacemi apod. Jejich provoz je řízen školským zákonem a musí být zapsány v rejstříku škol. Soukromé školy si nekladou tak velké nároky na přijetí dítěte, jako mateřské školy veřejné. I tento typ je financován ze státních dotací. Výši poplatků za docházku dítěte si však určují sami bez nějakého legislativního omezení. Poplatky se pohybují v rozmezí 2000-7000 Kč za měsíc a jsou tedy podstatně vyšší než u škol veřejných. Některá „kvalitnější“ soukromá zařízení, které nabízejí nadstandardní služby, mohou mít stanovené poplatky ve výši až 15 000 Kč na jeden kalendářní měsíc. (Palonciová a kol., 2014, s.9) Soukromé mateřské školy mohou být i firemní. Ty zakládají přímo firmy a fungují pouze pro děti zaměstnanců firmy. V ČR také najdeme soukromé školy neziskové (zřizované např. rodinnými centry), nebo školy komerční (zřizované soukromými firmami, jejichž zdrojem příjmů jsou právě zřízené mateřské školy).

Neziskové organizace, případně obce mohou zřizovat lesní mateřské školy. Většinou bývají součástí jiných mateřských škol. V lesních školách děti tráví převážné množství času v lese a přírodě. Jako vnitřní prostory jim slouží různé jurty, sruby, přístřešky apod.

2.3 Dětské skupiny

Projekt „Podpora implementace dětských skupin“ vytvořilo v roce 2014 Ministerstvo práce a sociálních věcí. Vznikl právě z důvodu obtížnosti sladování rodinného a pracovního života. I tento projekt je spolufinancován z Evropského sociálního fondu, dále z Operačního programu Zaměstnanost a ze státního rozpočtu.

Dětské skupiny představují veřejnou službu péče o dítě. Vždy se jedná o nekomerční činnost. Příjmy dětských skupin se musí rovnat nákladům. Jak již bylo zmíněno, dětské skupiny jsou dotovány z Evropského sociálního fondu. Další příjmy tvoří poplatky za docházku dětí, jejichž výši si určuje zřizovatel sám, jelikož výše poplatků není nijak ukotvena v legislativě. Jinak je služba legislativně zakotvena v zákonu č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů („zákon o dětské skupině“). V říjnu 2021 došlo k novele zákona, ve které se nově zavedl příspěvek ze státního rozpočtu na provoz dětské skupiny a také standardy kvality. Dětské skupiny si mohou zvolit fixní měsíční sazbu, denní sazbu, nebo sazbu hodinovou. Měsíční sazba činí v průměru 4000 Kč a užívá jí většina skupin u nás. Denní sazba činí v průměru 242 Kč a užívá ji zhruba 15 % skupin. Hodinová sazba představuje průměrně 81 Kč a je méně užívaná. (MPSV, 2019) Do poplatků se řadí i poplatky za stravné.

Původně se do dětských skupin umísťovaly děti od jednoho roku do zahájení povinné školní docházky. S novelou zákona se rozšiřuje věkové rozpětí dětí a do skupin jsou přijímány děti již od šesti měsíců věku. Počet dětí ve skupině závisí na kapacitě daného poskytovatele služby (maximální počet je 24 dětí). Počet pečujících osob se pak odvíjí od počtu dětí. Jedna pečující osoba připadne na 6 dětí, dvě osoby pak na 7-13 dětí. Tyto skupiny umožňují docházku 6 hodin denně a stejně jako mikrojesle zajišťují potřeby dítěte, jeho výchovu, rozvoj schopností atp. Pečující osoby musí být odborně způsobilé. Tedy musí mít pedagogické, sociální nebo zdravotnické vzdělání. Prostory musí splňovat bezpečnostní a hygienické podmínky.

Poskytovatelem služby může být zaměstnavatel, obec nebo kraj, obecně prospěšná společnost, ústav, nadace nebo nadační fond, vysoké školy a další. Poskytovat službu lze pouze na základě oprávnění k poskytování. Oprávnění vzniká dnem zápisu do evidence poskytovatelů. (MPSV, 2022a)

V červenci roku 2020 Ministerstvo práce a sociálních věcí schválilo novelu o rušení dětských skupin. K tomuto rozhodnutí jej vedlo blížící se ukončení financování z peněz Evropského fondu. Dětské skupiny se tak měly do konce srpna 2024 transformovat na jesle. S tímto rozhodnutím však nesouhlasila část sněmovny, neboť se obávala, že by došlo k eliminaci již rozsáhle zaběhnutých dětských skupin. Konečným rozhodnutím tedy bylo dětské skupiny zachovat a začít je financovat prostřednictvím národních zdrojů. (ČTK, 2021)

2.4 Vázaná živnost „Péče o dítě do 3 let v denním režimu“

Tato živnost je řízena zákonem č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání. Z toho vyplývá, že je tato služba provozována na komerční bázi, tedy jako podnikatelská činnost. Mohou ji provozovat obchodní společnosti, obecně prospěšné společnosti nebo příspěvkové organizace zřizované krajem, obcí, či svazkem obcí.

Podobně jako u veřejných zařízeních, je obsahem služby výchovná péče o svěřené dítě do tří let. Péče je zaměřena na rozvoj rozumových, řečových a pohybových schopností, kulturně hygienických návyků a dalších. I zde je nezbytné zajistit bezpečnost a zdraví dětí, jejich stravování, spánek apod.

Pro výkon vázané živnosti je nutné živnostenské oprávnění, jehož získání je oproti živnosti volné výrazně složitější. Vykonavatel služby musí mít určitou odbornou způsobilost. Ta je vymezena v příloze č.5 živnostenského zákona a představíme si pod ní:

- *„vzdělání všeobecné sestry, zdravotnického asistenta, ošetřovatele, porodní asistentky, záchranáře (dle zákona č. 96/2004 Sb.),*
- *vzdělání sociálního pracovníka nebo pracovníka v sociálních službách (dle zákona č. 108/2006 Sb.),*
- *odbornou kvalifikaci k výkonu povolání učitele mateřské školy (dle zákona č. 563/2004 Sb.) nebo profesní kvalifikaci pro činnost chůvy pro děti do zahájení povinné školní docházky (dle zákona č. 179/2006 Sb.).“ (VUPSV, b.r.)*

Maximální počet dětí a počet pečujících osob není legislativou stanoven. Pečovat o dítě lze jednak v provozovně, která musí splňovat stanovené hygienické a prostorové požadavky (provoz musí být řízen vyhláškou č.410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých), jednak služba nabízí možnost péče v domácnosti, kam pečující osoba dochází. (VUPSV, b.r.)

2.5 Volná živnost typu „babysitting“

Tyto služby jsou upraveny zákonem č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání. I tyto služby jsou na komerční bázi a mimo služeb péče o dítě zahrnují i zajišťování chodu domácnosti atp. (VUPSV, 2022)

Hlavní aktérkou babysittingu je chůva. Na rozdíl od živnosti zmíněné v předchozí kapitole, chůvy o děti pečují v zásadě v prostředí domácnosti klientů. Své služby nabízejí buď přímo nebo skrze různé soukromé agentury. (VUPSV, 2022) Příkladem takové agentury v České republice může být webový portál „hlidacky.cz“. Na českém trhu se společnost pohybuje

od roku 2016 a v současné době pod ni spadá 6000 chův z celé republiky. Kromě hlídání dětí agentura také nabízí úklid domácností, opatrování mazlíčků, ale i péči o seniory.

3 ZAJIŠTĚNÍ PÉČE O DÍTĚ VE VYBRANÝCH ZEMÍCH EU

Následující kapitola se bude zabývat přístupy zajištění dítěte v některých zemích Evropské unie. Konkrétně v Německu, Rakousku, Francii a Finsku. Tyto země byly nejvhodnějšími pro komparaci s přístupy v České republice. Mají velmi kladný vztah k problému sladování rodinného a profesního života, a proto v nich nalezneme rozmanité množství služeb péče o dítě.

3.1 Německo

Pro německou vládu je budování služeb péče o dítě jedním z nejdůležitějších cílů. Vláda se snaží maximálně vyhovět požadavkům rodičů malých dětí – tedy aby se charakter služeb péče o dítě, co nejvíce blížil rodině, a aby služby byly flexibilní a docházelo v nich u každého dítěte k individuálnímu zacházení. Jednou ze služeb, která tyto požadavky splňuje se nazývá „Tagesmutter/Tagesvater“ – v překladu „denní matka/otec“. Touto službou se nechalo v ČR inspirovat Ministerstvo práce a sociálních věcí před zavedením mikrojeslí. Samozřejmě v Německu nalezneme i další služby, jako např. mateřské školy – dětské zahrádky (Kindergarten), přiblížíme si ale jen službu denních matek/otců.

3.1.1 Tagesmutter/Tagesvater

Jednotlivá zařízení se nazývají „Kindertagespflege“, ve kterých o děti pečují Tagesmutter/Tagesvater (pro zkrácení budu dále používat jen překlad – denní matky). Služba je určená především pro děti do tří let. Pro děti starší je služba určená pouze ve výjimečných případech (v případech tzv. zvláštní péče). Lze pečovat o maximálně pět dětí současně. Denní matky si účtují 10-15 EUR na hodinu, tedy 245-367 Kč. K výkonu služby je potřeba povolení od místně příslušného úřadu pro mládež. Povolení je udělováno na pět let. Aby denní matka povolení získala, musí mít odborné kompetence, které jsou prověřovány. Nesmí mít žádný záznam v trestním rejstříku atp. Kromě toho je její povinností absolvovat kurz první pomoci u kojenců a malých dětí, také musí podstoupit základní kvalifikační vzdělání o rozsahu minimálně 160 hodin.

Kindertagespflege bývá hrazeno ze soukromých prostředků, případně je zařízením poskytována státní podpora. Ta zahrnuje kromě financí i zprostředkování vhodné pečující osoby nebo třeba zajištění odborného poradenství. Se zařízením je úzce spojen úřad pro mládež (Jugendamt), který poskytuje místa pro děti v zařízení a zajišťuje jim výchovné a

vzdělávací potřeby. Mimoto spravuje náklady a příspěvky na tuto službu, nebo také vyplácí mzdu denním matkám. Dále také provádí pravidelné kontroly, zpravidla jednou ročně.

Tato služba může nabývat čtyřech forem. A to:

a. V domácnosti pečující osoby

Denní matka smí pečovat až o pět dětí ve své vlastní domácnosti. Přesný počet se může měnit např. v závislosti na velikosti prostorů, nebo když se pečující osoba zároveň stará o vlastní děti nebo jiného příbuzného vyžadujícího péči. Aby denní matka mohla o děti pečovat ve své domácnosti potřebuje k tomu povolení od místně příslušného úřadu pro mládež. Podle odborníků je tento typ péče mimo rodinný dům pro děti přínosný. Děti si v podstatě zkusí život v jiné rodině, což pro mě může být důležitá zkušenost.

b. V domácnosti rodičů

U této varianty dochází denní matka do domácnosti dětí, resp. rodičů. To může být výhodné pro rodiny, které potřebují péči o více dětí. Při péči v domácnosti rodičů bývá pečující osoba nazývána „*Kinderfrau*“ nebo „*Kinderbetreuerin*“, v překladu „*chůva*“. Pro tuto službu nepotřebuje žádné povolení. Její činnost se odvíjí dle pokynů rodičů. Tím mezi pečovatelkou a rodiči vzniká pracovněprávní vztah. Mzdu jí také vyplácejí rodiče dětí, případně může dostávat státní podporu.

c. V jiných vhodných prostorech

Třetí možností je pronajmout si speciální prostory. To je možné jen v některých spolkových zemích. Tuto možnost upravuje zemské právo příslušné země. V zemském právu jsou také vymezeny podmínky vhodnosti prostorů pro péči o děti. V zařízení musí být „*dostatek místa pro hraní, vhodné materiály pro hru a zaměstnání, bezpečné a dobré hygienické poměry, možnost spánku apod.*“ (Barvíková, Paloncyová, 2018, s. 13)

d. Zvláštní forma „Großtagespflegestelle“

Jedná se o zařízení, ve kterém je povoleno více pečujícím osobám spojit péči o více než pět dětí. Prostory musí také splňovat určité podmínky (hygienu, bezpečnost atd.). Počet dětí, o které tu je možné pečovat, si každá spolková země (ta, která tuto možnost povoluje) upravuje sama. (Barvíková, Paloncyová, 2018)

Dle německého spolkového statistického úřadu bylo v roce 2017 v péči u denních matek/otců 162 395 dětí. (Destatis, 2022)

3.2 Rakousko

Více než 60 % služeb péče o děti je v Rakousku provozováno obcemi. Zbylé provozují farnosti, rodinné organizace, nezisková sdružení, podniky i fyzické osoby. (Barvíková,

2017, s. 7) Mezi nabízené služby patří jesle (*Krippen*), mateřské školky (*Kindergärten*), nebo také městské, privátní, podnikové či církevní školky, družiny (*Horte*), dětské skupiny (*Kindergruppen*), rodinné skupiny a stejně, jako v Německu, i v Rakousku nalezneme zařízení s názvem *Kindertagespflege*, ve kterém se o děti starají *Tagesmutter/Tagesvater* – denní matky/otcové.

3.2.1 Tagesmutter/Tagesvater

V Rakousku se denním matkám a otcům přezdívá *Tageseltern* – denní rodičové. *Tageseltern* pečují o děti společně s vlastními dětmi ve své domácnosti. Ve většině rakouských spolkových zemí je maximální počet dětí v domácnosti čtyři, nepočítaje děti vlastní. Rodiče, na základě dohody s pečovatelkou, děti v uvedený čas přivádějí a následně vyzvedávají. Výhodou této služby je, že někteří *Tageseltern* o děti pečují, i když jsou nemocné.

Legislativa na národní úrovni tuto službu upravuje jen minimálně zákonem o pomoci dětem a mládeži. Podrobnější úpravu nalezneme v legislativě jednotlivých spolkových zemí. Úprava se v jednotlivých zemích liší, např. požadavky na kvalifikaci denních rodičů apod.

Jak již bylo zmíněno, kvalifikace a další vzdělávání je záležitostí každé země zvlášť. „*Spolkové ministerstvo pro rodinu a mládež (BMFJ) vytvořilo, z důvodu sjednocení minimálních kvalifikačních standardů na národní úrovni, Osnovy vzdělávacích kurzů pro Tagesmutter/Tagesvater.*“ (Barvíková, Palonciová, 2017, s. 10) Jednotným požadavkem na kvalifikaci je např. kvalifikační kurz o minimálně 220 hodinách teorie a 80 hodinách praxe, zakončený písemnou prací a závěrečným pohovorem.

K výkonu činnosti denní rodičové potřebují povolení. Aby jej získali musí být svéprávní, způsobilí, mít potřebné vzdělání, čistý trestní rejstřík, splňovat požadavky na prostory atp. Předpoklady jsou opět stanoveny zemskou legislativou.

Denní rodičové vykonávají službu buď v zaměstnaneckém poměru – to bývá nejčastější (68,7 %), anebo jako OSVČ (zbylých 31,3 %). (Barvíková, Palonciová, 2017) Služba je hrazena státními dotacemi. Některé poplatky, jako je například stravné dětí, nebo třeba náklady na pleny, hradí rodiče dětí.

Tageseltern jsou pravidelně kontrolováni orgánem ochrany mládeže.

3.2.2 Ostatní služby

Jesle, dětské skupiny, rodinné skupiny a školky shrnu do jedné podkapitoly, jelikož informace o nich nejsou příliš rozsáhlé.

Zařízení typu jeslí jsou určena pro děti do tří let. Maximální počet dětí je 15 a na celou skupinu připadá jedna až dvě pedagožky (případně pedagogové) a jedna pomocnice (pomocník). V provozu bývají převážně po celý rok. Vyskytují se spíše ve větších městech. Jen 290 jeslí se nachází v hlavním městě Vídni, což představuje dvě třetiny ze všech jeslí v Rakousku. (Barvíková, Paloncyová, 2017)

Školky jsou k dispozici pro děti ve věku od tří let až do věku, kdy nastupují do školy. Mateřské školky mají kapacitu až 25 dětí, na ty připadá jeden pedagog a jeden pomocník. Školky v Rakousku mohou být státní, ale i soukromé – privátní. Kromě nich zde nalezneme i velké množství školek církevních. Některé firmy poskytují svým zaměstnancům tzv. podnikové mateřské školky. V celém Rakousku jich je zhruba 60. Jedna taková školka s názvem „Startplatz“ se nachází na letišti ve Vídni. Funguje od roku 2000 a je určena až pro 45 dětí. Mezi dalšími podniky, které založily pro děti svých zaměstnanců školky, patří například T-Mobile, nebo IKEA. (Gender studies, 2003)

Do rodinných skupin jsou umístovány děti od dvou let až do konce povinné školní docházky. Existují i skupiny, ve kterých jsou děti od tří do deseti let.

Dětské skupiny převážně vznikají na základě iniciativy rodičů dětí. O děti pečuje pedagogicky vzdělaná osoba za spoluúčasti rodičů. Skupiny bývají věkově smíšené a maximum dětí je 10, některé zdroje uvádějí jako maximum 14 dětí.

3.3 Francie

Francouzská vláda vychází z toho, že „*rodiny mají mít možnost svobodné volby péče podle svých preferencí a potřeb.*“ (Paloncyová a kol., 2013) A proto ve Francii nalezneme velké množství služeb péče o dítě. Ve své práci se zaměřím na službu „Mateřské asistentky“, jesle (kolektivní, rodinné, rodičovské), mikrojesle, dětské zahrady a dětské koutky.

3.3.1 Mateřské asistentky

Ve Francii se setkáváme se službou „Mateřské asistentky“. Rozumí se tím osoba poskytující ve své domácnosti služby péče o děti. Jedná se o činnost ziskovou, k jejíž výkonu je potřeba určité oprávnění. Tuto službu mohou vykonávat i muži, tomu tak je však pouze v ojedinělých případech.

Mateřské asistentky ve Francii existují již od roku 1977, kdy byla tato profese poprvé vymezena zákonem. V roce 1988 vznikla odborová organizace mateřských asistentek s názvem „le Syndicat national professionnel des assistants et assistantes maternelles“. Od roku následujícího jsou obcemi, nebo také neziskovými organizacemi zakládána tzv. střediska mateřských asistentek. Vzniklá střediska slouží jako místa setkávání asistentek a rodin. Mimoto je zde asistentkám poskytováno profesionální poradenství.

V současné době je mateřským asistentkám dle Zákoníku o sociálních opatřeních a rodinách umožněno pečovat zároveň až o čtyři děti, včetně jejích vlastních dětí mladších tří let. K výkonu této služby je zapotřebí licence, která je udělena na základě žádosti a je vydávána na pět po sobě jdoucích let. Přesný počet a věk dětí, o které může asistentka pečovat je právě uveden v této licenci.

Před tím, než mateřská asistentka licenci získá, musí prokázat svou způsobilost práce s dětmi – tzn. musí být schopna spolupracovat s rodiči dětí, organizovat čas, reagovat na nečekané situace, zajistit komplexní vývoj dětí, zajistit potřebné vybavení a prostory pro péči o děti, dodržovat hygienická pravidla apod. Mimoto musí být zdravotně způsobilá a trestně bezúhonná. V poslední řadě má budoucí asistentka povinnost absolvovat školení v rozsahu 120 hodin. Školení je děleno na dvě části, kdy první část je spíše teoretická. Druhá část je zaměřena na rozvoj praktických dovedností. Poté, co licenci získá, je asistentka automaticky zapsána na seznam mateřských asistentek. (Barvíková a kol., 2018)

Mezi rodičem (zaměstnavatelem) a asistentkou (zaměstnancem) vzniká sepsáním pracovní smlouvy pracovněprávní vztah. Ve smlouvě jsou uvedeny všechny potřebné náležitosti, jako např.: jména obou stran, pracovní doba, výše hrubé mzdy, místo výkonu, výpovědní lhůta apod. (Paloncyová a kol., 2013, s. 35)

Tento typ profese je ve Francii považován za rizikový, jelikož jsou mateřské asistentky zcela závislé na poptávce rodičů. Z toho důvodu stát poskytuje mateřským asistentkám finanční podporu. Setkáváme se zde se třemi způsoby finanční podpory:

1. *„daňové výhody ve formě snížení zdanitelného příjmu nebo snížení výše daně – tento způsob podpory spadá do kompetencí finančních úřadů, kde rodiny podávají roční daňové přiznání všech svých příjmů,*
2. *placení sociálního pojištění mateřských asistentek státem,*
3. *přímé dávky, které jsou vypláceny rodinám využívajícím různé formy nerodinné péče.“* (Barvíková a kol., 2018, s. 42)

3.3.2 Jesle – kolektivní, rodinné, rodičovské

Jesle jsou určeny pro děti ve věku od dvou měsíců do tří let. Ve Francii je o jesle tak velký zájem, že do nich rodiče své děti přihlašují již v okamžiku, kdy mají potvrzené těhotenství. Některé jesle, jak uvádí Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (2013), „*však přijímají přihlášky až od 6.měsíce těhotenství*“, což může čekací dobu prodloužit až na jeden rok.

Stejně, jako v České republice, i ve Francii podstatou jeslí je zajistit základní potřeby dítěte a přispívat k rozvoji jeho osobnosti a dalších dovedností. Každé zařízení má sestavené svůj pedagogický plán a školní řád. Všechny typy jeslí jsou spolufinancovány pokladnou rodinných dávek CNAF (Caisse Nationale d'Allocations Familiales). Jesle jsou ve Francii rozděleny na několik druhů – jesle kolektivní, rodinné a rodičovské.

Nejprve se zaměřím na jesle kolektivní (fr. „la crèche collective“). Tento druh zařízení je určen pro děti mladší tří let (výjimečně je péče poskytována i dětem starším tří let) docházejících do jeslí pravidelně, dle dohody mezi rodiči a zařízením. Některé jesle mají otevírací dobu přizpůsobenou potřebám rodičů, takže fungují například i o víkendech, nebo v nočních hodinách. Minimální počet dětí je 20, maximální je 60. Děti jsou v jeslích buď v jedné velké skupině, nebo se dělí do skupin podle věku. Počet pracovníků se odvíjí od jednoho pracovníka na osm chodících dětí. Na každé zařízení pravidelně dohlíží určený pediatr, který kontroluje zdravotní stav a zajišťuje povinná očkování dětí. „*Od roku 1985 je v kolektivních zařízeních uplatňován tzv. princip postupu – pečující personál se stará o stále stejné děti, i když tyto děti přestupují do „vyšších“ tříd v závislosti na věku.*“ (Paloncyová a kol., 2013, s. 60) Díky tomu je dětem, dle psychologů, usnadněn přestup do jiné třídy. Tento princip je v současnosti ve Francii uplatňován ve většině zařízení.

Dalším typem jsou rodinné jesle (fr. „la crèche familiale“). Ve Francii se poprvé objevily v 60. letech 20. století. Prostory rodinných jeslí jsou určeny pro setkávání mateřských asistentek a dětí, o které pečují. V tomto případě asistentky pečují o maximálně čtyři děti ve věku do čtyř let. V prostorách se může sejít až 150 osob. Cílem těchto zařízení je socializace dětí. Vedení jeslí se skládá z ředitele, pediatra a vychovatelky. Tyto tři osoby poskytují mateřským asistentkám odbornou podporu. Zaměstnavatelem mateřské asistentky není v tomto případě rodina opečovávaného dítěte, ale zřizovatel rodinných jeslí (tedy obec, sdružení obcí, centrum sociálních služeb, nezisková organizace apod.).

Posledním druhem francouzských jeslí jsou jesle rodičovské (fr. „la crèche parentale“). Tyto jesle existují od roku 1981 a jsou zakládány samotnými rodiči, kteří jsou součástí např. určitého občanského sdružení, nebo jsou založeny jako klasické jesle s tím, že se

každý rodič dítěte docházejícího do jeslí, musí podílet na chodu zařízení. Rodiče se zapojují do přípravy jídel, nebo například zajišťují administrativu. Stejně jako u jeslí rodinných zde stojí ve vedení ředitel, pediatr a vychovatel/é. Děti do zařízení mohou docházet pravidelně i nepravidelně. Kapacita je omezena na 20 až 25 dětí.

3.3.3 Dětské zahrady (fr. „les jardins d'enfants“) a dětské koutky (fr. „la Halte Garderie“)

Dětské zahrady jsou určeny pro děti od dvou do šesti let a nachází se tak v pozici mezi jeslemi a mateřskými školami. Místo zde je až pro 80 dětí. Do dětských zahrad děti docházejí pravidelně a jsou svěřeny do rukou specializovaným vychovatelům. Zřizovány mohou být státními i soukromými organizacemi.

Podstatou dětských koutků je příležitostná péče o děti ve věku do šesti let. Zařízení jsou využívána především rodiči, z nichž jeden nepracuje, případně pracuje na částečný úvazek, neboť smí dítě umístit do zařízení buď na tři dopoledne v týdnu, nebo na 12 hodin týdně. Stejně, jako dětské zahrady, i zde zřizovatel může být státní i soukromý. Nejčastěji jsou zřizovatelem obce a neziskové organizace. O děti pečují kvalifikované vychovatelky. Do některých dětských koutků je možné umístit děti i ve večerních hodinách.

3.3.4 Mikrojesle

Trend mikrojeslí ve Francii vznikl v únoru 2007 a byl ukotven dekretem č. 2007-230. Oproti klasickým jeslím jsou mikrojesle určeny pro maximálně 10 dětí (ve věku 0-6 let), a tak jsou o dost menší. Důvodem nižšího počtu dětí je především to, aby pečující osoba/osoby (podle počtu dětí) mohla/y vyhovět specifickým potřebám dítěte, nebo třeba časovému rozvrhu dětí i jejich rodičů. Zřizovatelem opět může být obec, kraj, nezisková organizace apod.

V porovnání s klasickými mikrojeslemi jsou potřebné finance i nároky na prostory a personál podstatně nižší. Zařízení je financováno buď prostřednictvím dotací z pokladny rodinných dávek (CNAF) – přitom může být zároveň vybíráno školné od rodin – anebo dochází k vyplácení dávek na péči o děti přímo rodičům. Mikrojesle se mohou nacházet v domě, ale i v bytě. Vše musí být v souladu s bezpečnostními a hygienickými požadavky. V čele mikrojeslí stojí osoba pověřená zřizovatelem, která zodpovídá za provoz. Počet vychovatelů je minimálně tři osoby na 10 dětí. (Paloncyová a kol., 2013)

3.4 Finsko

V této podkapitole se zaměřím na služby péče o dítě, které poskytuje jedna ze zemí Skandinávie a tou je Finsko. Ve Skandinávských zemích navštěvuje zařízení vzdělávání a péče v raném dětství 50 % nejmladších dětí. Pro srovnání s Českou republikou, u nás je to pouze 0,5 % nejmladších dětí. (Eurydice, 2010, s. 132)

Finsko všem rodičům, od konce mateřské dovolené či rodičovské dovolené, garantuje právo využívat zařízení pro pravidelnou denní péči o děti. Kromě toho si rodiče dětí mohou vybrat, zda chtějí pečovat o své děti ve věku 1-3 let ve své domácnosti a dostávat dávky na péči, nebo děti umístí do zařízení péče o děti. Dítě lze umístit do dětského centra, do rodinného centra péče o děti, najmout si na hlídání chůvu nebo dítě umístit do hlídaného dětského koutku. Dětské koutky jsou především využívány na venkovech, kde jsou ostatní služby méně dostupné. Mají omezený provoz a jsou provozovány v parku, na dětských hřištích, ale i ve vnitřních prostorách. Pro děti starší jsou k dispozici různá předškolní zařízení.

3.4.1 Dětská centra (*Päiväkoti*)

Tato služba patří k nejvyužívanějším službám Finska. Dětská centra navštěvuje přibližně 60 % dětí z počtu dětí využívajících některou z typů předškolní výchovy. (Nováková, 2013) Centra mohou být veřejná, ale i soukromá.

Centra jsou určena pro děti do šesti let. Děti zde bývají rozděleny do dvou skupin z hlediska věku. První skupina je pro děti do tří let, druhá skupina pro děti od tří do šesti let. Maximální počet dětí v centru není legislativou stanoven, ale ve většině zařízení se počet dětí pohybuje mezi 20-100 dětmi. Provozní doba může být celodenní, nebo půldenní. Většinou se provoz odvíjí podle poptávky. Některá zařízení mohou být v provozu i o víkendech.

Personál zde tvoří učitelky a vychovatelky. Tuto práci mohou vykonávat ale i muži (Průcha, Kansanen, 2015). K výkonu služby není potřeba povolení, nýbrž vysokoškolské vzdělání. Kromě učitelek a vychovatelek zde musí být zaměstnány i dětské zdravotní sestry, případně další pomocní asistenti.

3.4.2 Rodinná centra péče o děti (*Perhepäivähoito*)

Rodinná centra, nebo také rodinné školky. Na rozdíl od dětských center probíhá péče v domácnosti pečovatelky, případně v domácnosti jiného soukromého subjektu. Jsou zde umístěny děti do věku pěti let. Maximální počet dětí se řídí dle počtu pečovatelů. Jeden

pečovatel se stará maximálně o čtyři děti, které jsou v celodenním provozu a o jedno dítě, které je v provozu polodenním. Do celkového počtu dětí se počítají i vlastní děti pečovatele. Z důvodu nízkého počtu dětí je výhodou této služby poskytování individuální péče každému dítěti.

Pečovatelé nepotřebují žádné povolení, ani pedagogické vzdělání. Prostory centra musí být v souladu s bezpečnostními i hygienickými podmínkami. Hlavní podmínkou je zajištění venkovních prostorů pro hru dětí.

4 ANALÝZA PŘÍSTUPŮ A VLÁDNÍCH TRANSFERŮ PRO RODINY V ČESKÉ REPUBLICĚ

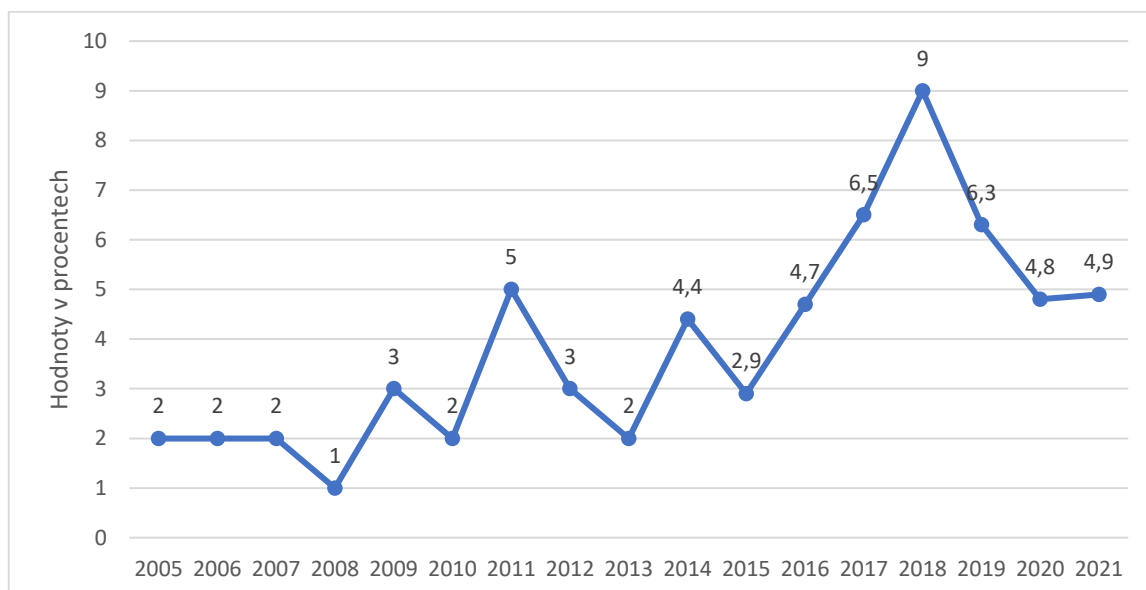
Následující kapitola se zaměří na aktuální situaci v České republice. Bude zhodnocena situace z hlediska dostupnosti služeb v průběhu uplynulých let až po současnost. Druhý oddíl se zaměří na finanční nástroje a jejich využívání.

4.1 Analýza služeb

Po roce 1989 se sladování rodinného a profesního života stalo velmi diskutovaným tématem. „*Trh práce klade v současné společnosti velké požadavky na flexibilitu a stále více ovlivňuje soukromý život.*“ (Palonciová a kol., 2014) Problémy harmonizace rodinného a profesního života jsou spojeny na jedné straně s mírou nezaměstnanosti a mírou flexibility (tj. nabídka částečných úvazků apod.), na druhé straně s osobními preferencemi rodičů.

Dle výzkumů byla Česká republika v roce 2018 druhou nejhorší zemí EU v dostupnosti služeb péče o děti do tří let. V Evropské unii jsou od roku 2002 nastavené tzv. barcelonské cíle, což znamená, že mateřské školy a další zařízení by měly být dostupné 90 procentům dětí nad tři roky a nejméně 33 procentům dětí mladších tří let. Výzkumy uvádějí, že v roce 2011 dosahovala péče pro děti nad tři roky 74 %, v roce 2015 pak 77,5 % a v roce 2016 dosáhla 81 %. Z toho vyplývá, že dostupnost péče o děti na tři roky pomalu roste. I přesto patří naše republika ke státům s nejnižší dostupnou péčí o děti v předškolním věku. (Lidovky, 2018) Dostupnost péče o děti mladší tří let budou dále znázorněny graficky. Na následujícím grafu lze vidět procentuální zastoupení vývoje počtu dětí do tří let ve formální péči (tj. jakákoliv jiná péče, než je péče rodičovská).

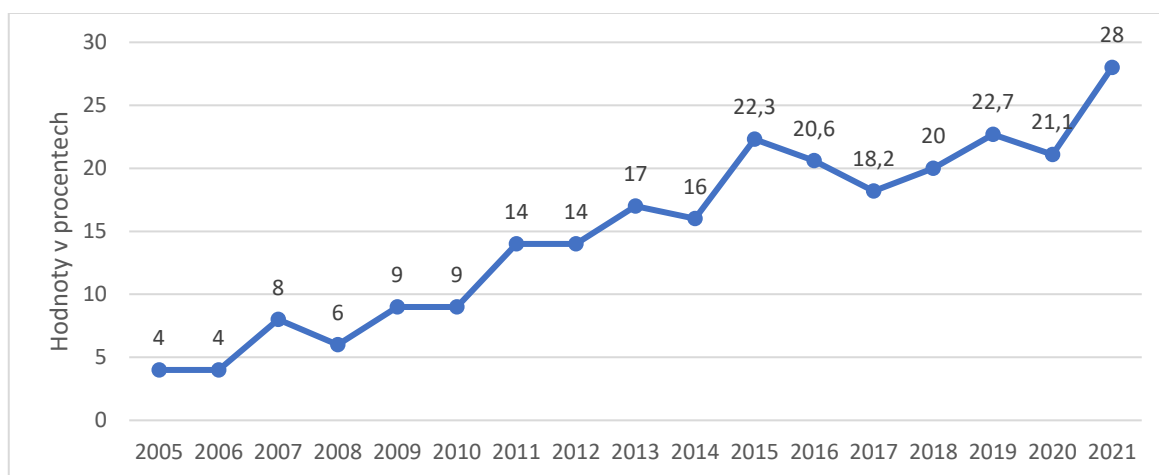
Graf 1: Meziroční přírůstek počtu dětí do 3 let ve formální péči v ČR

Zpracováno dle dat (Eurostat, 2022)

Pro srovnání zde bude zobrazen i vývoj ve vybraných zemích EU. Následující graf znázorňuje vývoj v Rakousku. Stejně, jako graf ČR, i rakouský graf začíná na poměrně nízkém procentu. Oproti Česku se však procenta v průběhu let zvyšují a lze říci, že stále rostou.

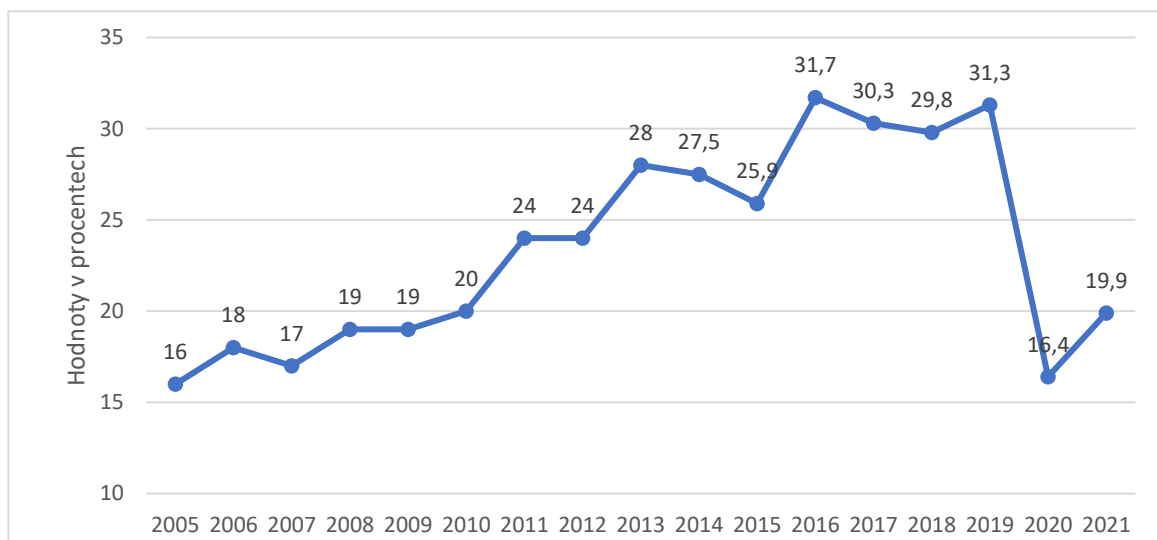
Graf 2: Meziroční přírůstek počtu dětí do 3 let ve formální péči v Rakousku

Zpracováno dle dat (Eurostat, 2022)

Další graf znázorňuje vývoj v Německu. Tady křivka začíná na 16 %, což je výrazně více než v naší republice, nebo v Rakousku. V průběhu let procenta výrazně rostou. Jak lze vyčíst z grafu, nejvíce procent bylo dosaženo v roce 2016. Pokles, který můžeme vidět v roce 2020, byl způsoben pandemií COVID-19.

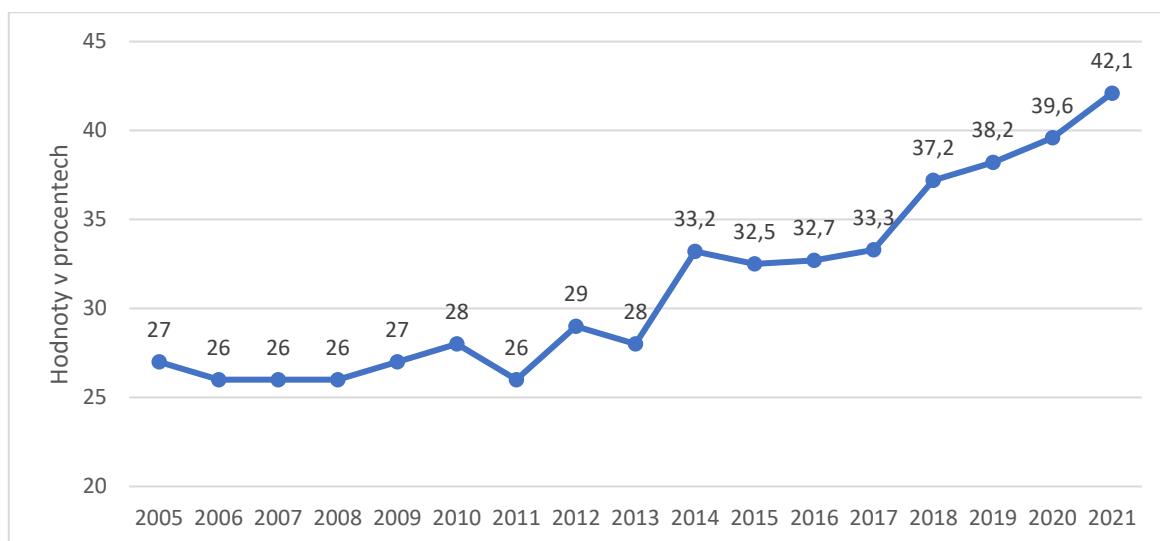
Graf 3: Meziroční přírůstek počtu dětí do 3 let ve formální péči v Německu

Zpracováno dle dat (Eurostat, 2022)

Třetí graf představuje procentuální vývoj ve Finsku. Na tomto grafu lze vidět, že se procenta pohybují úplně v jiných hodnotách než v České republice.

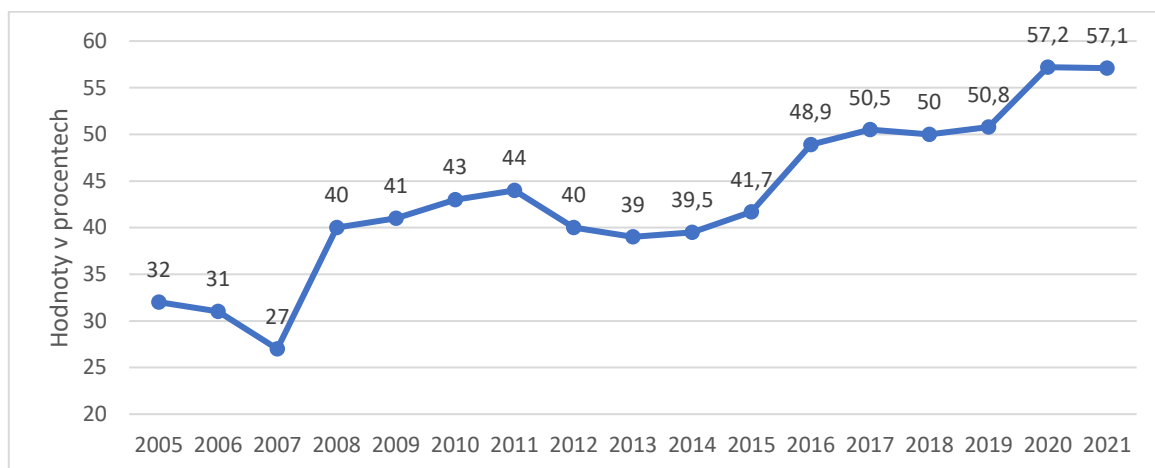
Graf 4: Meziroční přírůstek počtu dětí do 3 let ve formální péči ve Finsku

Zpracováno dle dat (Eurostat, 2022)

Graf vývoje počtu dětí ve Francii je záměrně uveden, jako poslední. Jak již vyplynulo z textu v kapitole o službách ve Francii, francouzský stát je na velmi vysoké úrovni ve sladování profesního a rodinného života. To dokazuje i následující graf. Křivka začíná na 32 %, přes mírné poklesy v letech 2007 nebo třeba 2012, křivka převážně roste. V minulém roce se vyšplhala až na 57,1 % zastoupení počtu dětí do 3 let ve formální péči.

Graf 5: Meziroční přírůstek počtu dětí do 3 let ve formální péči ve Francii

Zpracováno dle dat (Eurostat, 2022)

4.1.1 Mikrojesle

První jesle v České republice vznikaly již v 50. letech 20. století. Fungovaly, jako zdravotnická zařízení a péči o děti zde vykonávaly zdravotní sestry. V 60. a 70. letech se začaly objevovat první zmínky o tzv. mikrojeslích. V roce 1989 pak na území tehdejší ČSFR (Československá federativní republika) fungovalo 1313 zařízení péče o děti do tří let. Po roce 1989 začala vznikat „zařízení péče o děti do tří let na základě živnostenského zákona“. (MPSV, 2020) V roce 2013 přestaly být jesle evidovány, jako zdravotnická zařízení. (MPSV, 2020)

V současnosti se u nás nachází 98 mikrojeslí, což je o 26 víc, než tomu bylo na začátku jejich vzniku.

Tabulka 1: Počet mikrojeslí v jednotlivých krajích

Kraj	Počet mikrojeslí
Hl. město Praha	5
Jihočeský kraj	1
Jihomoravský kraj	19
Karlovarský kraj	1
Královehradecký kraj	6
Liberecký kraj	0
Moravskoslezský kraj	10
Olomoucký kraj	5
Pardubický kraj	8
Plzeňský kraj	1
Středočeský kraj	13
Ústecký kraj	8
Kraj Vysočina	4
Zlínský kraj	17
Celkem	98

Zpracováno dle dat (MPSV, 2022f)

4.1.2 Mateřské školy veřejné, soukromé a církevní

Vývoj počtu veřejných mateřských škol v ČR v průběhu let mírně stoupá. I růst počtu dětí se postupně vyvíjel směrem nahoru, ale v uplynulých 7 letech začal kolísat. Nejnižší se dostal v roce 2020/21. V téže roce se snížil i počet dětí v předškolním věku. Z toho lze usoudit, že počet dětí v zařízení je tímto poklesem ovlivněn. Z tabulky je patrné, že počet dětí v mateřských školách, ani celkový počet dětí ve věku 3-6 let, nemá vliv na počet zařízení v ČR – ta se stále rozšiřují. Je tedy zřejmé, že veřejné mateřské školy jsou stále nejvíce využívaným zařízením předškolní péče o děti. V ČR bylo ke školnímu roku 2021/22 v mateřských školách 345 tisíc dětí z celkového počtu 452 tisíc dětí v předškolním věku. To může být způsobeno např. nedostatkem míst ve veřejných mateřských školách.

Tabulka 2: Vývoj veřejných MŠ, včetně vývoje počtu dětí ve věku od 3 do 6 let

	Počet MŠ	Počet tříd v MŠ	Počet dětí v MŠ v tisících	Počet dětí ve věku 3-6 let v tisících
2012/13	4778	14 494	323	471
2013/14	4794	14 795	335	482
2014/15	4812	15 021	346	473
2015/16	4828	15 076	354	460
2016/17	4820	15 069	349	448
2017/18	4833	15 117	349	441
2018/19	4838	15 195	349	444
2019/20	4854	15 418	350	449
2020/21	4863	15 626	343	456
2021/22	4874	15 841	345	452

Zpracováno dle dat (MŠMT, 2022a)

I mateřské školy zřizované soukromým subjektem mohou trpět na nedostatek míst. Oproti veřejným MŠ počet dětí v nich umístěných roste spolu s celkovým počtem dětí předškolního věku ČR. Stejně tak se i rapidně rozrůstá jejich počet. Od školního roku 2012/13 do dnes se jejich počet skoro ztrojnásobil, a tak jich v uplynulém roce bylo 425. Z toho vyplývá, že se oblíbenost soukromých školek u rodičů dětí zvyšuje.

Tabulka 3: Vývoj soukromých MŠ, včetně vývoje počtu dětí ve věku od 3 do 6 let

	Počet MŠ	Počet tříd v MŠ	Počet dětí v MŠ	Počet dětí ve věku 3-6 let
2012/13	194	397	6 967	471
2013/14	249	509	8 580	482
2014/15	300	615	10 001	473
2015/16	333	676	11 197	460
2016/17	340	686	11 256	448
2017/18	386	748	12 125	441
2018/19	399	764	12 520	444
2019/20	401	774	12 859	449
2020/21	404	795	12 889	456
2021/22	425	853	13 917	452

Zpracováno dle dat (MŠMT, 2022a)

Jak vyplývá z údajů v tabulce, církevní mateřské školy patří k méně obvyklým. S rostoucím počtem zařízení rostl i počet dětí navštěvující tyto MŠ. V uplynulém školním roce bylo církevních mateřských škol 50 s celkovým počtem 2044 dětí. Aktuálně počet MŠ i počet dětí stagnuje.

Tabulka 4: Vývoj církevních MŠ, včetně vývoje počtu dětí ve věku 3-6 let

	Počet MŠ	Počet tříd v MŠ	Počet dětí v MŠ	Počet dětí ve věku 3-6 let v tisících
2012/13	39	81	1627	471
2013/14	42	86	1733	482
2014/15	46	93	1844	473
2015/16	48	96	1901	460
2016/17	49	101	1986	448
2017/18	50	104	2023	441

2018/19	50	105	2047	444
2019/20	49	103	1984	449
2020/21	50	105	2044	456
2021/22	50	106	2044	452

Zpracováno dle dat (MŠMT, 2022a)

Ke konci roku 2021 se celkový počet mateřských škol (veřejných, soukromých i církevních) v České republice rovnal 5317. K letošnímu roku se počet vyšplhal na 5349, ale jelikož tento rok ještě není u konce, budu v tabulce vycházet z údajů k 31.12.2021.

Nejpočetnější zastoupení mateřských škol je v nejlidnatějším kraji ČR – ve Středočeském kraji – a to 803 zařízení.

Tabulka 5: Počet dětí v MŠ v jednotlivých krajích

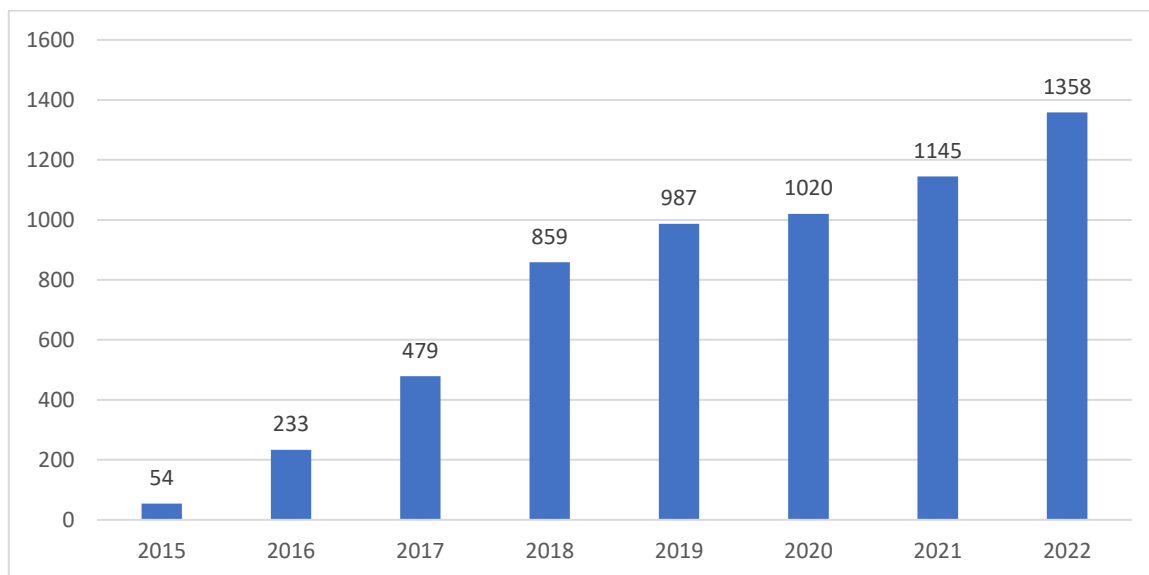
	Počet MŠ	Počet tříd v MŠ	Počet dětí v MŠ v tisících
Hl. město Praha	429	1901	43
Jihočeský kraj	324	1035	23
Jihomoravský kraj	673	1879	41
Karlovarský kraj	124	385	8
Královehradecký kraj	314	869	18
Liberecký kraj	236	710	15
Moravskoslezský kraj	464	1783	38
Olomoucký kraj	388	1060	22
Pardubický kraj	317	800	18
Plzeňský kraj	280	869	19
Středočeský kraj	803	2364	51
Ústecký kraj	361	1159	24
Vysočina	288	829	18
Zlínský kraj	316	883	20
Celkem ČR	5317	16526	358

Zpracováno dle dat (Český statistický úřad)

4.1.3 Dětské skupiny

V prosinci roku 2017 bylo v ČR 479 dětských skupin, což je osmkrát více, než tomu bylo na začátku jejich vzniku. V roce 2018 jich pak bylo evidováno 859. K letošnímu roku jejich počet stoupl na 1358. Z těchto údajů vyplývá, že počet dětských skupin neustále roste.

Graf 6: Meziroční přírůstek dětských skupin od roku 2015

Zpracováno dle dat (MPSV, 2021b)

Největší počet dětských skupin se nachází v Hlavním městě Praze (237 skupin), dále ve Středočeském kraji (231 skupin) a v kraji Jihomoravském (203 skupin).

Tabulka 6: Počet dětských skupin v krajích

	Poskytovatelé	Počet skupin	Počet míst
Hl. město Praha	140	237	3244
Jihočeský kraj	36	71	938
Jihomoravský kraj	125	203	2931
Karlovarský kraj	9	12	171
Královohradecký kraj	58	67	833
Liberecký kraj	35	45	638
Moravskoslezský kraj	82	120	1637
Olomoucký kraj	49	75	999
Pardubický kraj	43	60	830
Plzeňský kraj	35	58	723
Středočeský kraj	162	231	3058
Ústecký kraj	54	91	1228
Vysočina	27	35	411
Zlínský kraj	35	53	663
Celkem ČR	890	1358	18304

Zpracováno dle dat (MPSV, 2022b)

Rostoucí počet dětských skupin byl jedním z důvodů, proč nedošlo k jejich plánovanému zrušení.

4.2 Analýza vládních transferů

Následující tabulka se týká vybraných čtyřech nástrojů rodinné politiky – přídavku na dítě, příspěvku na bydlení, porodného a rodičovského příspěvku. Celkem bylo vyplaceno 8 156 611 dávek na 10 516 707 obyvatel. Celková hodnota dávek činila 38 108 mil. Kč.

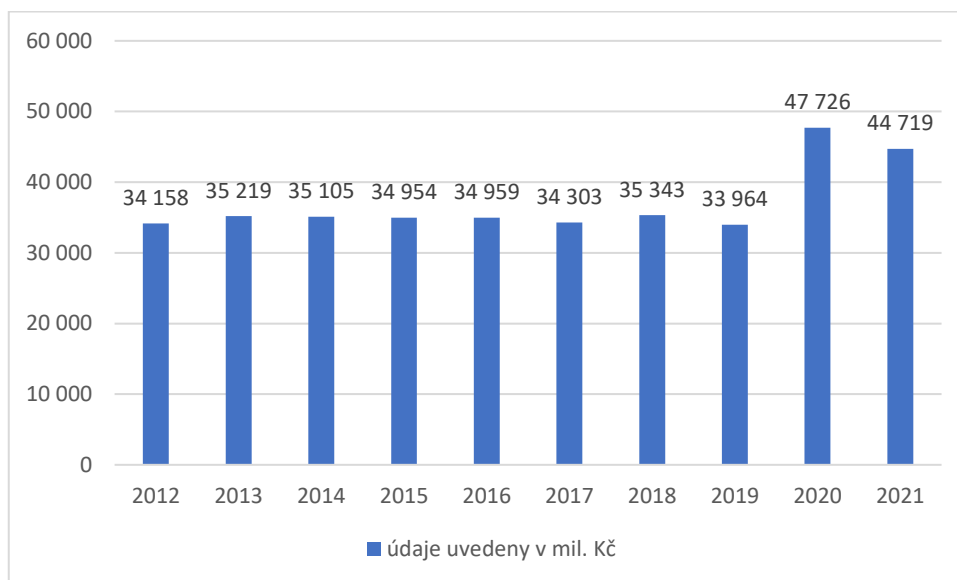
Tabulka 7: Počet a hodnota dávek za rok 2021

	Počet dávek	Hodnota dávek v tis. Kč
Přídavek na dítě	2 799 085	2 564 575
Příspěvek na bydlení	1 752 508	6 617 105
Rodičovský příspěvek	3 596 608	35 440 293
Porodné	8 410	96 472
Celkem	8 156 611	38 108 062

Zpracováno dle dat (Český statistický úřad, 2022e)

Následující graf (**Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.**) zobrazuje vývoj výdajů na výše z míněné dávky. Z grafu lze vyčíst, že se výdaje v průběhu let nijak zvlášť neměnily. Občas hodnoty klesly, občas zase vzrostly. Nejvyšší skok nastal v roce 2020. Výdaje v té době činily 47 726 mil. Kč. Důvodem tak prudkého nárůstu bylo zvyšování dávek z důvod pandemie COVID-19. Rodičovský příspěvek stoupl z 24 470 mil. Kč na 38 531 mil. Kč. S uklidňující se situací příspěvky pomalu klesají, jak lze vidět na sloupci za rok 2021.

Graf 7: Výdaje na dávky státní sociální podpory v letech 2012-2021

Zpracováno dle dat (Český statistický úřad, 2021)

5 KOMPARACE SLUŽEB V ČR A VYBRANÝCH STÁTECH EVROPSKÉ UNIE

Tato kapitola se soustředí na zachycení rozdílů, ale i společných aspektů služeb péče o dítě mezi Českou republikou a Německem, Rakouskem, Francií a Finskem. Pro komparaci jsou použity služby zmíněné v předchozích kapitolách.

U služeb je porovnáváno zejména jejich legislativní ukotvení. Kromě formy dále rozsah služeb a jejich dostupnost. V poslední řadě se porovnává, kdo služby financuje, zřizuje a jaké kompetence má vůči dané službě stát nebo ÚSC (územní samosprávný celek). Jednotlivé státy jsou porovnávány v rámci možností dostupnosti informací.

Pro ČR, Rakousko a Francii byly ve 20. století tradiční mateřské školy a jesle. I pro Německo v tomto období byly typické jesle, místo mateřských škol zde fungovaly tzv. dětské zahrady (Kindergarten). Finsko se v 90. letech 20. století inspirovalo německými Kindergarten a začalo tvořit denní dětská centra (obdoba mateřských škol a jeslí). Současně však kvůli hospodářské recesi došlo k útlumu denních center. Koncem 20. století pak Finsko cíleně zahájilo několik projektů na podporu péče a vzdělávání dětí v raném věku. (OECD, 2000) 21. století znamenalo pro české jesle postupný útlum. V roce 2013 přestaly fungovat, jako zdravotnická zařízení, a tak je místo Ministerstva zdravotnictví začalo spravovat Ministerstvo práce a sociálních věcí. Místo podpory samotných jeslí se však ministerstvo zaměřilo na podporu nových zařízení – mikrojeslí a dětských skupin. Ve Francii se v průběhu let počty jeslí pohybují kolem 70 000-90 000. Místo tradičních jeslí se začalo rozšiřovat velké množství nových zařízení (mikrojesle, dětské zahrady atp.). (Drees, 2019) Od roku 2013 má každé dítě v Německu, které dovršilo jednoho roku, zákonné právo na předškolní vzdělávání. A to konkrétně v zařízeních Kindertageseinrichtung nebo Kindertagespflege. V Rakousku začaly vznikat např. kojenecké jesle nebo dětské skupiny a ve Finsku denní centra pro děti. Tradice mateřských škol (v Německu Kindergarten) se ve všech státech stále udržuje. Ve Finsku je docházení do mateřské školy, jeden rok před zahájením povinné školní docházky, povinné a zdarma – stejně, jako v ČR.

5.1 Legislativní ukotvení služeb

Mikrojesle v ČR nejsou momentálně legislativně ukotveny. Jelikož jejich provoz byl pouze pilotní. S koncem první poloviny roku 2022 končí financování mikrojeslí z OPZ ESF (Operačního programu zaměstnanost Evropského sociálního fondu), a tak poskytovatelé mikrojeslí museli svá zařízení zaevidovat, jako dětské skupiny – pokud chtěli pokračovat

v provozu. (MPSV, 2022a) Dětské skupiny spadají pod zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině. V říjnu 2021 došlo k novele tohoto zákona. Provoz mateřských škol je upraven ve školském zákoně – zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Podrobnosti o MŠ také nalezneme ve vyhlášce č. 14/2005 Sb., Vyhláška o předškolním vzdělávání. Vázaná živnost „Péče o dítě do tří let v denním režimu“ i volná živnost typu „babysitting“ je upravena zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.

V Německu má od roku 2013 každé dítě, které dosáhlo 12 měsíců věku, právo na předškolní vzdělávání v některé ze služeb denní péče. Legislativu jednotlivých služeb si každá spolková země Německa upravuje sama. V roce 2019 vstoupil v platnost „Zákon o dobré denní péči“ (angl. „Good day care act“). Zákon obsahuje rozšiřování služeb a jejich zkvalitňování, nebo například je zde upraven finanční příspěvek rodičům. (Gesley, 2019)

Tageseltern v Rakousku na národní úrovni legislativa upravuje jen minimálně, a to zákonem o pomoci dětem a mládeži. Regulace služeb předškolní péče o děti je stanovena v Zákoně o péči o děti z roku 1991 (novela zákona v roce 2016) a v Zákoně od zprostředkování dítěte a rodiny z roku 2013. Podrobnější úpravy nalezneme v legislativě jednotlivých spolkových zemí. (Federal Chancellery of Austria, 2019)

Ve Francii veškerá kolektivní zařízení spravuje Zákoník veřejného zdraví. Mateřské asistentky a další služby spadají pod Zákoník o sociálních opatřeních a rodinách. Například mikrojesle jsou spravovány ve Vyhlášce č. 2007-230 o zařízeních a službách pro děti do šesti let.

Ve Finsku jsou služby péče o dítě ukotveny v Zákonu o vzdělávání a péči v raném dětství (540/2018). (OECD, 2016c) Podrobnosti, jako je např. počet a složení personálu nalezneme v Nařízení vlády o výchově a péči v raném dětství (753/2018). Podmínky pro soukromé zřizovatele upravuje vyhláška Ministerstva školství a kultury (772/2018). Poplatky za služby jsou v Zákonu o poplatcích klientů ve výchově a péči v raném dětství (1503/2016). (Ministry of Education and Culture, 2022)

5.2 Rozsah služeb

Ve všech pěti zemích se vždy vycházelo z rozdělení služby péče o dítě do tří let a služby péče o dítě do šesti let. V současné době toto rozdělení již není pravidlem. Děti bývají v zařízeních v široké věkové kategorii. Dětské skupiny v ČR jsou určeny pro děti od šesti měsíců do zahájení povinné školní docházky. I české mikrojesle mají relativně široké

věkové rozmezí. Jsou určeny pro děti od šesti měsíců do čtyř let. Mikrojesle ve Francii, nebo i dětská centra ve Finsku, jsou pro děti ve věku od 0-6 let. V Německu denní matky pečují zpravidla o děti do tří let – mohou pečovat ale i o děti starší. Rakouská rodinná centra navštěvují děti od dvou let do konce povinné školní docházky. Striktně daná věková hranice je v mateřských školách, jak v ČR, tak i v ostatních zemích (tj. od tří let do začátku povinné školní docházky).

České mikrojesle jsou určeny pro maximálně čtyři děti na jednu pečující osobu. V provozu jsou minimálně osm hodin, pět dní v týdnu. Podstatou mikrojeslí je rozvoj schopností a návyků dítěte již od útlého věku. Dětské skupiny jsou určeny pro děti od šesti měsíců do zahájení povinné školní docházky. Maximální počet jedné skupiny činí 24 dětí. V provozu jsou 6 hodin denně. Mateřské školy navštěvují děti ve věku od dvou do šesti let. Celkový počet dětí v jedné třídě mateřské školy se pohybuje mezi 24-28 dětí, na které připadají dvě učitelky. MŠ jsou otevřené od 6.30 do 16.30 hodin.

Jak v Německu, tak i v Rakousku, je služba denních matek a otců velmi flexibilní. Své služby přizpůsobují potřebám rodičů i dětí. Velkou výhodou je péče o děti, když jsou například nemocné. Některé denní matky nabízejí i péči přes noc, nebo o víkendech. Počet dětí a jejich věkové složení si denní matky určují sami podle svého uvážení. Maximální počet je pět dětí. Německé i rakouské jesle bývají zpravidla v provozu od 8 hodin do 13 hodiny. Některá zařízení nabízejí služby i v odpoledních hodinách – od 15 hodin do 18 hodin. Takové jesle jsou ale méně obvyklé. Denní jesle jsou určeny pro maximálně 15 dětí. Do dětských zahrad děti docházejí v 9 hodin a rodiče je opět vyzvedávají kolem oběda, případně i později odpoledne. Dětské skupiny jsou určeny pro maximálně 15 dětí různého věku. Mateřské školy jsou v provozu od 7 hodin do 18 hodin.

Mateřské asistentky ve Francii smějí pečovat o maximálně čtyři děti. Přesný počet a věk dětí závisí na tom, co má asistentka uvedeno ve své licenci. Své časové možnosti přizpůsobují potřebám rodičů. Minimální počet dětí ve francouzských kolektivních jeslích je 20, maximální 60. V rodičovských jeslích je kapacita 20 až 25 dětí. Některé jesle fungují i o víkendech. Dětské koutky s kapacitou 80 dětí ve věku do šesti let jsou v provozu pět dní v týdnu od ranních hodin až do hodin večerních.

Ve většině finských zařízení jsou děti děleny do dvou skupin podle věku na skupinu s dětmi do tří let a na skupinu s dětmi od tří do šesti let. Existují i tzv. sourozenecké skupiny, do kterých jsou umístěni sourozenci ze stejné rodiny bez ohledu na jejich věk. Legislativa stanovuje, že na jednu pečovatelku případnou maximálně čtyři děti do tří let

nebo sedm dětí ve věku od tří do šesti let. Denní centra jsou v provozu zpravidla po celý den. Místní úřady poskytují nepřetržitou péči o děti rodičů pracujících na směny. (OECD, 2000)

5.3 Dostupnost a využívání služeb

V roce 2022 v ČR fungovalo celkem 6805 služeb péče o dítě ve věku 0-6 let. Celkový počet zahrnuje mateřské školy, dětské skupiny a mikrojesle. (MŠMT, 2022, MPSV, 2022) Ostatní služby (tj. babysitting a vázaná živnost „Péče o dítě do tří let věku v denním režimu“ nejsou počítány, jelikož je jejich počet těžce zjistitelný). V ČR je 1358 dětských skupin, které nabízí místo pro 18 304 dětí. Když budeme předpokládat, že má všech 98 mikrojeslí kapacitu 4 míst, celková kapacita všech zařízení bude činit 392 míst. Kapacitu všech mateřských škol (tj. 5 349 MŠ) a jejich naplněnost není snadné zjistit ani spočítat. Pro představu uvedu pár krajů, které se mi podařilo spočítat. V Praze v roce 2022 bylo celkem 46 706 míst v MŠ, z toho 4 882 míst volných. Všechny mateřské školy v Praze byly tedy z 90% naplněné. V Karlovarském kraji činil celkový počet 10 378 míst z toho bylo 2 039 volných míst. V kraji Plzeňském bylo 2 611 volných míst z celkové kapacity 21 461 míst. Naplněnost okresů Plzeňského kraje se pohybovala od 79 % do 92 %. Jihočeský kraj měl celkovou kapacitu 18 558 s 3 780 volnými místy. (PAQ Research, ČÚZK, 2022)

K 1.březnu 2022 je v Německu 3,8 milionů dětí v některé z nabízených služeb denní péče. Z toho 838 700 dětí ve věku do tří let, což je o 28 800 více než tomu bylo 1.března 2021. Služby denní péče využívá 91,9 % dětí ve věku 3-6 let a 35,5 % dětí ve věku do tří let. 838 700 dětí ve věku do tří let. U denních matek bylo v péči v roce 2017 162 395 dětí. (Destatis, 2022b)

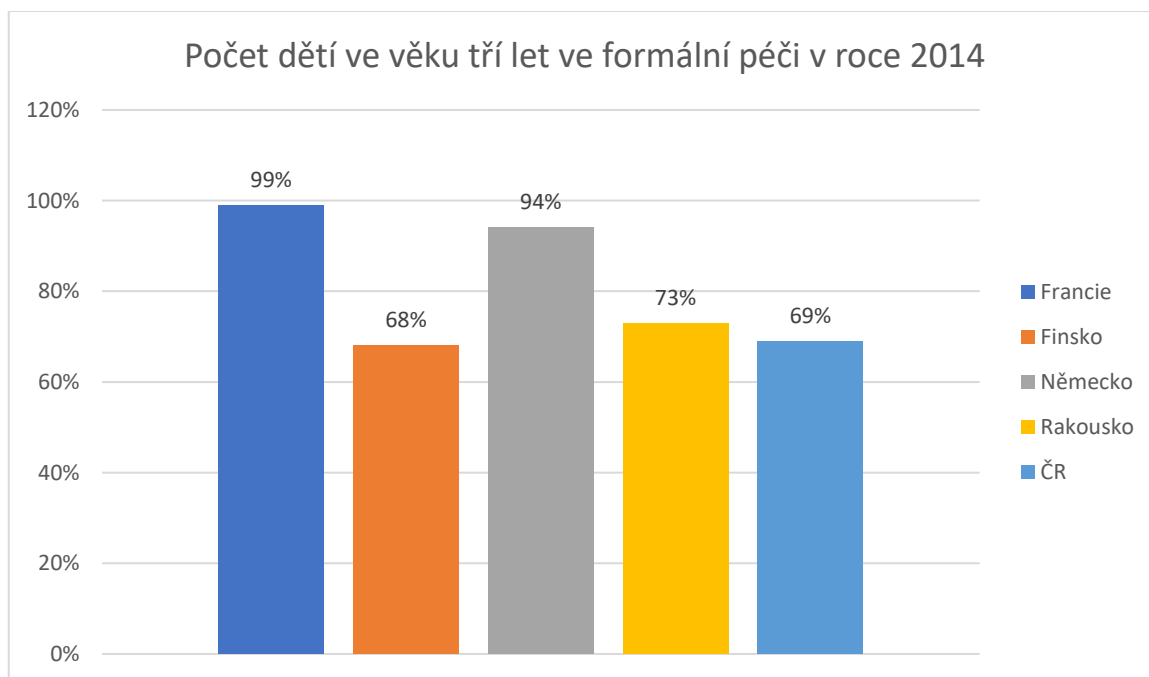
V Rakousku je 4 566 dětských zahrad určených pro děti ve věku pěti let – jsou to tedy mateřské školy pro děti, které budou další rok nastupovat do základních škol. Ve školním roce 2021/22 bylo v rakouských mateřských školách 73 933 dětí ve věku do tří let a 251 589 dětí od tří do pěti let. Podle rakouského národního statistického systému je takto vysoký počet dětí v MŠ novým rekordem. Procentuálně je v Rakousku 93,8 % dětí ve věku od tří do pěti let v některé ze služeb denní péče. Děti ve věku do tří let je 29,1 %. (Statistik Austria, 2022)

Dle nejnovějších dostupných dat bylo ve Francii k 31.12.2019 celkem 16 024 kolektivních zařízení péče o děti, ve kterých bylo místo pro 421 296 dětí. Z toho 2915 jeslí s počtem 77 880 míst, 258 dětských zahrad, v nichž bylo místo pro 8 423 dětí a 804 tzv. „Haltesgarderies“ (v angličtině „part-time nursery“, v češtině ve volném překladu „krátkodobé

jesle“) s místem pro 12 811 dětí. Domů pro mateřské asistentky v celé Francii bylo 3475. Mateřské asistentky mohly pečovat o 369 793 dětí. Kolektivní péče nabízela 19,3 míst na 100 dětí. V roce 2017 to bylo 18 míst na 100 dětí. Lze tedy předpokládat, že i v dalších letech nabídka stále poroste. Mateřské asistentky nabízely 41,9 míst na 100 dětí. O zvyšování počtu míst se zajímá národní agentura CNAF. (Drees, 2019)

V roce 2013 navštěvovalo ve Finsku 28 % dětí ve věku do dvou let některou z nabízených denních služeb. Od roku 2003 do roku 2013 tento počet stoupl o šest procentních bodů. Pro srovnání v České republice v roce 2013 navštěvovalo některou z forem denní péče zhruba 5 % dětí ve věku do dvou let. Francie dosáhla 49 %, Německo 29 % a Rakousko 19 % účasti. Procentuální zastoupení dětí ve věku tří let v roce 2014 tvořilo 68 %. Na následujícím grafu je Finsko porovnáno s ostatními komparovanými státy. Česká republika je na tom v tomto případě o 1 % lépe než Finsko.

Graf 8: Počet dětí ve věku 3 let ve formální péči v roce 2013 v komparovaných státech

Zpracováno dle dat (OECD, 2016c)

Děti ve věku čtyř let docházelo do služeb 86 %. (OECD, 2016c) V roce 2016 bylo v péči celkem 358 400 dětí od jednoho roku do šesti let. Z toho 244 000 docházelo do dětských nebo rodinných center. (Finnish National Agency for Education, 2022) V dubnu 2020 bylo procento dětí do tří let docházejících do některé z forem denní péče 22 %. Účast oproti předešlým rokům klesla z důvodu pandemie COVID-19. Aktuálnější údaje nejsou momentálně dostupné. Z vysoké úrovně finského vzdělávacího systému lze předpokládat,

že míra účasti dětí i počtu zařízení stále roste. Celkový počet zařízení ve Finsku není pro ČR k dispozici.

5.4 Financování

Mikrojesle jsou aktuálně dotované z Evropského sociálního fondu. Dítě to nich lze umístit bezplatně, rodiče platí jen stravné. Provoz mateřských škol je zčásti dotován státem, kdy jsou mateřským školám vypláceny normativy, jejichž výše se odvíjí od objemu hodin přímé pedagogické činnosti. (MŠMT, 2022b) Část provozu si hradí sám zřizovatel. Dále jsou od rodičů vybírány poplatky pohybující se mezi 600-800 Kč na měsíc. U soukromých mateřských škol mohou být poplatky za docházku dítěte až o 6000 Kč vyšší. Dětské skupiny byly do roku 2022 dotovány z Evropského sociálního fondu. Nyní mohou čerpat příspěvky ze státních dotací. Výši poplatků za docházku si určuje sám zřizovatel. Měsíční sazba činí v průměru 4000 Kč. Výše přídavků na dítě v České republice se pohybuje od 630 Kč do 1 380 Kč. Přesná částka se odvíjí dle věku dítěte a dle příjmu rodičů – případně jednoho rodiče. (MPSV, 2021a)

Všechny rodiny, které žijí v Německu déle, než šest měsíců mají právo na příspěvek tzv. Kindergeld ve výši 184 EUR za měsíc za dítě do 18 let (tj. cca 4 500 Kč). Některým rodinám mohou být k dispozici nižší příspěvky zvané Elterngeld. Jsou to měsíční příspěvky pro rodiče, kteří se kvůli péči o své dítě vzdávají své práce. Příspěvek je k dispozici až 14 měsíců a jeho výše je až 1 800 EUR (tj. cca 44 000 Kč). Přesná výše se odvíjí od předešlých příjmů rodičů. (Expatica, 2022a) Služby jsou financovány především státem. Další financování závisí na každé spolkové zemi zvlášť. Většinou je další financování na regionální a místní úrovni. (OECD, 2016a)

Zápis do rakouských jeslí, mateřských škol i školních družin je zdarma. Následně se většinou musí platit měsíční rodičovský příspěvek. Jeho výše závisí na příslušné obci nebo magistrátu. Poslední rok mateřské školy před nástupem do základní školy je od školního roku 2009/10 pro všechny děti zdarma. Některé spolkové země nabízejí některé služby péče zdarma (např. Vídeň nabízí denní péči o děti do věku šesti let). (Federal Chancellery of Austria, 2019) Rodičům, kteří nemají dostatek prostředků na zajištění péče o dítě, je poskytnut příspěvek na dítě (ve věku max do 15 let). Stát poskytuje příspěvky na péči v jeslích, MŠ, na péči u denních matek apod. Měsíční příspěvek nesmí přesáhnout 2 700 EUR (tj. cca 66 265 Kč). Výše příspěvku se odvíjí od výše příjmů žadatele, tedy rodiče. Každá jednotlivá spolková země má navíc dotace pro rodiny s nízkými příjmy. Financování jednotlivých zařízení péče o děti zodpovídají především vlády jednotlivých

spolkových zemí a obce. V minulých letech se na financování podílela i vláda federální. Ta např. v roce 2018 vynaložila 442,5 milionů eur na rozšíření služeb péče o děti. (Federal Chancellery of Austria, 2019)

Mzda mateřských asistentek ve Francii nesmí být nižší než 3,06 EUR/hod. S tím, že pečovatelka pracuje 45 hodin týdně. Rodiny s velmi nízkými příjmy za docházku dítěte do jeslí zaplatí 50 EUR (tj. cca 1 218 Kč) měsíčně. Podle výše příjmů rodičů pak poplatky mohou dosáhnout až 1 000 EUR (tj. cca 24 342 Kč) za měsíc. Podle OECD jsou celkové poplatky za péči o děti ve Francii mírně nad průměrem EU a mírně pod průměrem OECD. Každá rodina má právo na přídavky na dítě ve výši až 405 EUR (tj. necelých 10 000 Kč). (Expatica, 2022b) Služby kolektivní péče jsou převážně financovány z veřejných zdrojů. Financování služeb včetně přídavek na dítě spadá pod CNAF. Na financování se dále podílejí obce, stát apod. Financování mateřských škol je pouze prostřednictvím státu a obcí.

Finské služby denní péče o dítě jsou zdarma pro děti ve věku od osmi měsíců do sedmi let. Pro rodiny s nízkými příjmy jsou všechny služby denní péče zcela zdarma. Jednotlivé služby jsou financovány prostřednictvím státu, ale i ÚSC. Zčásti jsou služby financovány i ze soukromých zdrojů, tedy prostřednictvím poplatků placených rodiči. (OECD, 2016c) Měsíční poplatek nesmí přesáhnout 185 EUR (tj. cca 4 500 Kč). Rodičům dětí jsou poskytovány příspěvky na dítě prostřednictvím Finské sociální pojišťovny s názvem Kela.

5.5 Kompetence ÚSC a státu

V ČR jsou mikrojesle i dětské skupiny zřizovány obcí nebo krajem, případně jimi založenými příspěvkovými organizacemi. Dále zřizovatelem mohou být vysoké školy, nadační fondy, spolky, fyzické osoby, a další. (MPSV, 2020) Zřizovatelem mateřských škol mohou být ÚSC, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, církve, neziskové organizace, nebo v případě MŠ soukromých – soukromé firmy. Každá ze služeb spadá pod jiné ministerstvo. Mikrojesle a dětské skupiny spadají pod Ministerstvo práce a sociálních věcí. Mateřské školy spravuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. A například živnost péče o dítě spadá pod Ministerstvo průmyslu a obchodu. Nesjednocenost služeb může způsobovat například nedostatečnost dat, která vypracovávání práce doprovázela.

Kontrola služeb denní péče v Německu spadá pod „Jugendamt“, tedy pod Úřad péče o mládež. Případně úřad pověří správou služeb jiné organizace, sdružení, které pod něj spadají. Vyšším orgánem, pod který tyto služby spadají, je Spolkové ministerstvo pro rodiny, ženy a mládež. Jesle mohou zřizovat veřejné i soukromé subjekty, nebo církve. MŠ zřizují obce, církve, neziskové organizace apod.

K pověřeným orgánům rakouských služeb péče od dítě patří obecní úřady, ve statutárních městech magistráty, soukromá zařízení péče o děti a Vídeňská centra dětské denní péče ve Vídni. V Rakousku veřejné orgány (zejména obce) provozují přibližně 57,3 % všech zařízení denní péče. Zbylé služby jsou zřizovány farnostmi, neziskovými organizacemi, firmami, soukromými osobami apod. (Federal Chancellery of Austria, 2022) Služby péče o dítě spadají pod Ministerstvo pro sociální zabezpečení a generace (angl. the Federal Ministry for Social Security and Generations) a pod Spolkové ministerstvo školství, vědy a kultury (angl. The Federal Ministry for Education Science and Culture). (OECD, 2006) Kontrolu služeb provádí Tusla (Child and family agency).

Ve Francii je odpovědnost za vzdělávání a péči v raném dětství rozdělena mezi Ministerstvo sociálních věcí a zdraví pro děti v péči do věku tří let a Ministerstvo národního vzdělávání pro děti od dvou do šesti let. Licencování služeb zajišťuje Agentura pro ochranu dětí a matek. Monitorování služeb se provádí na národní úrovni. (OECD, 2016a, s. 1) Zřizovatelé mohou být veřejní i soukromí. Municipality, firmy, stát, soukromé osoby, neziskové organizace apod.

Služby péče o děti spadají ve Finsku pod Ministerstvo školství a kultury. Kontroly a monitoring služeb pak mají na starost jednotlivé regiony. Od roku 2015 je za hodnocení služeb na národní úrovni odpovědné Finské centrum pro hodnocení vzdělávání. (OECD, 2016c) Zřizovatelem služeb mohou být obce, firmy, soukromé osoby, stát, nevládní organizace a sdružení apod.

6 INSPIRACE PRO ČESKOU REPUBLIKU

Z komparace jednotlivých aspektů (z rozsahu služeb, financování atd.) mezi Českou republikou a vybranými státy Evropské unie je hned na první pohled patrné, že je ČR na o dost nižší úrovni ve sladování rodinného a profesního života oproti ostatním státům.

Kromě mateřských škol, nemají služby péče o dítě stabilní zákonné ukotvení. Jak již bylo zmíněno, služby nejsou sjednoceny pod jedno ministerstvo. Jen tři služby spadají hned pod tři ministerstva. České republice by pomohlo, kdyby byly všechny služby péče o dítě spravovány jedním kontrolním orgánem (např. Ministerstvem práce a sociálních věcí). Sjednotily by se tím podmínky provozu služeb, jejich financování apod. Také by to vedlo k přehlednějším podmínkám pro zřizovatele i rodiče, a zároveň by se zvýšila dostupnost informací o jednotlivých službách. Všechny komparované státy mají v podstatě jeden hlavní zákon upravující služby denní péče o dítě. Ukotvení v jednom zákonu a se stanovením podmínek provozu, by pak vznikl nárok na financování ze státního rozpočtu.

Ve všech státech jsou služby financovány převážně z veřejných zdrojů. V České republice zatím není financování služeb uspořádané. Dětské skupiny i mikrojesle byly doposud financovány zejména z Evropského sociálního fondu. S jednotným financováním MPSV zatím počítá pouze u dětských skupin a mikrojeslí. Bylo by vhodné uvažovat o sjednocení financování pro všechny typy služeb, aby se zvýšila dostupnost služeb pro všechny rodiče. Financování státem by mohlo fungovat na stejném principu, jako funguje financování CNAF ve Francii. Služby jsou financovány do doby, než náklady dosáhnou určité výše (v procentech). Vláda by mohla zvážit i poskytování příspěvku na založení služby.

Některé poskytované příspěvky rodinám nejsou tak vysoké, jako v ostatních zemích. Co se týče rodičovského příspěvku, v ČR jeho výše dosahuje 300 000 Kč. Oproti tomu v Rakousku dosahuje pouze 82 000 Kč. V České republice se však výše každého příspěvku odvíjí od výše příjmů žadatele. Zároveň musí být splněno velké množství podmínek, aby byl příspěvek vůbec poskytnut. Příspěvky by i tak mohly být vyšší a požadavky jednodušší, aby možnost získat příspěvek mělo větší množství lidí. Ministerstvo financí aktuálně místo zvyšování příspěvků uvažuje, že se výše příspěvku sníží a zároveň dojde ke zkrácení rodičovské dovolené. O této variantě Ministerstvo financí zatím pouze jedná. Ve Finsku například činí měsíční částka přídávků na dítě v přepočtu 2 336 Kč. Tato částka navíc roste s každým dalším dítětem o 200-2000 Kč. Na přídavek mají nárok všechny rodiny, aniž by docházelo k testování jejich příjmů. (Gola, 2015) V ČR příspěvky i tak využívá 8 mil. lidí, tedy většina populace.

Kapacity mateřských škol nejsou pro českou poptávku dostatečné. Mimoto je mateřských škol poměrně málo, a tak se až tři z deseti dětí setkají s odmítnutím přijetí. V roce 2021 se do mateřských škol nedostalo zhruba 40 000 dětí. Jako alternativa se nabízejí dětské skupiny, dětské koutky nebo jesle. Jenže ty se nacházejí spíše ve větších městech, a tak rodiny na vesnicích či menších městech nemají kam dítě umístit. Komparované státy nabízejí větší množství služeb, tudíž i větší kapacity. To může být zapříčiněno i tím, že v ostatních státech jsou služby iniciovány především obcemi. Naopak v ČR většina služeb je zakládána státem. A tak by stát měl obce k zřizování vlastních služeb více motivovat. Například vytvořením jednotného konceptu služeb péče a jejich podpory. Stát by měl i více spolupracovat s kraji v oblasti rodinné politiky. Kraje by pak sami mohly obce podporovat k rozvoji služeb.

K zvýšení rozmanitosti služeb by mohly přispět i firmy, obzvláště ty větší. A to tím, že by se inspirovaly Francií nebo Rakouskem a zakládaly by podniková zařízení péče o děti. Tato zařízení by mohla být vhodným řešením, neboť jsou časově přizpůsobená pracovní době rodičů a poskytují příležitostnou péči.

Podle průzkumů matky dětí upřednostňují kolektivní péči před péčí individuální. Zároveň se u velké části matek objevuje požadavek na službu, která bude poskytovat péči zejména o děti ve věku 2-3 let. (Barvíková a kol., 2018) Většina služeb poskytuje péči od 0-3 let a následně od 3-6 let. Jedinou možností v ČR jsou mikrojesle, kterých však není mnoho. Další možností by byla inspirace francouzskými mateřskými asistentkami. Ty pečují o děti dle věku, který mají uvedený v licenci. Tudíž, kdyby byly asistentky školené přímo pro období mezi 2-3 věkem, naplnily by se pak požadavky matek týkajících se věku. Mateřské asistentky ve Francii o děti pečují v centrech pro ně určených. Na jednom místě se můžou sejít až čtyři asistentky, s tím že každá smí pečovat maximálně o čtyři děti. V tu chvíli se tedy v centru sejde až 16 dětí. To znamená, že služba mateřských asistentek je službou kolektivní. Tím by se splnil i druhý požadavek matek. ČR by tuto službu mohla podpořit, jelikož i jejím cílem je podpora kolektivních služeb péče o děti.

Dětská centra ve Finsku fungují na podobném principu, jako české dětské skupiny. Jedná se o péči kolektivní pro děti v širokém věkovém rozpětí. Navíc provoz dětských center se odvíjí od požadavků rodičů. Česká republika by proto neměla přemýšlet o zrušení dětských skupin, ale spíše o jejich rozvoji.

Zavedení služby denních rodičů by usnadnilo situaci rodičům, jejichž děti bývají často nemocné. Neboť někteří denní rodiče v Rakousku poskytují péči o děti i právě, když jsou

nemocné. V současné době Ministerstvo práce a sociálních věcí přišlo s nápadem tzv. sousedského hlídání. Inspiraci čerpalo opět z německých a rakouských služeb – denních matek. Nově by pak mohly vznikat i sousedské dětské skupiny. Obě formy jsou zatím v počáteční fázi a s jejich uzákoněním se počítá až v roce 2024. Nicméně, jak již bylo zmíněno, požadavkem rodičů bývá spíše péče o děti v kolektivu. Otázkou také je, kolik rodičů by svěřilo své dítě, případně děti, svým sousedům. O tom se ale dá zatím pouze polemizovat.

Velkým problémem je také nízká informovanost o službách. O nabízených službách by se mělo více mluvit. Stát i obce, i jiní zřizovatelé, by své služby měli více propagovat. S tím souvisí zmíněna nesjednocenost služeb. Rodič by měl mít možnost otevřít si webové stránky, na kterých budou veškeré možnosti služeb péče o děti, které stát nabízí. A to včetně seznamu míst, kde se služby nachází. Ideální by bylo i zobrazení dostupných míst.

ZÁVĚR

Prvotní myšlenkou bakalářské práce byla nízká úroveň České republiky z hlediska poskytování služeb rodinám. Na základě analýzy samotných přístupů byla tato hypotéza potvrzena. Výsledkem bakalářské práce je návrh možných zlepšení situace v ČR z hlediska poskytování služeb pro rodiny. Návrh je inspirován zanalyzovanými přístupy v Německu, Rakousku, Francii a Finsku, které si na vysoké kvalitě a dostupnosti služeb zakládají. Před samotným formulováním možných opatření byly přístupy jednotlivých států z různých hledisek porovnány s Českou republikou. Cíl práce – komparovat vybrané přístupy ke sladování profesního a rodinného života, analyzovat dané přístupy v této oblasti ve vybraných zemích EU a zhodnotit možnosti jejich využití v ČR – byl tedy splněn.

Rodina představuje důležitý prvek a také základ fungující společnosti. Zajištění vhodných podmínek pro životy rodin by mělo být pro český stát na prvním místě. Právě proto existují nástroje spadající pod rodinnou politiku. České rodiny jsou podporovány zejména prostřednictvím různých dávek. Dalším nástrojem jsou služby pro rodiny. Tento nástroj skrývá velké možnosti rozvoje, a proto se stal hlavním tématem této bakalářské práce.

Český systém péče o dítě nabízí velmi omezené množství služeb. Od takto malého množství by se dalo očekávat, že služby budou na vysoce kvalitní úrovni. K takovému zjištění však nedošlo. Přístupy jsou poměrně nejednotné zejména v oblasti legislativního ukotvení, financování, nebo odpovědnosti státních orgánů.

Komparací českého systému a systémů vybraných států byla potvrzena domněnka silnější pozice služeb v německých, rakouských, francouzských a finských systémech rodinné politiky. Tyto státy nabízejí větší množství služeb, které jsou i rozsáhlejší. To se týká zejména služeb péče o děti do tří let, které byly hlavní náplní této práce. V ČR je po službách péče v raném dětství největší poptávka, a proto je tato oblast ideální inspirací.

POUŽITÁ LITERATURA

BARVÍKOVÁ, Jana, Sylva HÖHNE, Jana PALONCYOVÁ a Kamila SVOBODOVÁ, 2018. *Mikrojesle: nová služba předškolní péče v průzkumu veřejného mínění*. Praha: VÚPSV. ISBN 978-80-7416-326-5.

BARVÍKOVÁ, Jana a Jana PALONCYOVÁ, 2017. Tagesmutter/Tagesvater v Rakousku. *VÚPSV* [online]. Praha: VÚPSV [cit. 2022-08-18]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Tagesmutter_Tagesvater_v_Rakousku.pdf/14fcf500-1e4c-697e-8e62-f52b554df5a4

Česká správa sociálního zabezpečení, b.r. Peněžitá pomoc v mateřství. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/penezita-pomoc-v-materstvi>

Český statistický úřad, 2021. Výdaje na dávky státní sociální podpory a pěstounské péče v České republice. *Český statistický úřad* [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 2022-10-08]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/171348123/32018122_1310.pdf/9c15cbbb-688c-428a-80df-d503008d367f?version=1.1

Český statistický úřad, 2022a. Počet dětí v mateřských školách podle sídla školy. *Český statistický úřad* [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 2022-10-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/143118302/23004221k0106.png/2f014c5f-5695-42f3-87df-783edb159bd9?version=1.1&t=1639048686432>

Český statistický úřad, 2022b. Počet mateřských škol podle sídla školy. *Český statistický úřad* [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 2022-10-08]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/143118302/23004221k0101.png/364ab081-e36c-4acb-b06f-a1001e0d9eca?version=1.1&t=1639048665200>

Český statistický úřad, 2022e. Počet tříd v mateřských školách podle sídla školy. *Český statistický úřad* [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 2022-10-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/143118302/23004221k0104.png/05e9f1d9-f688-4e27-b641-18f1a13545cf?version=1.1&t=1639048677814>

Český statistický úřad, 2022c. Věkové složení obyvatelstva. *Český statistický úřad* [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 2022-11-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/aktualni-populacni-vyvoj-v-kostce>

Český statistický úřad, 2022d. Vyplacené dávky státní sociální podpory a pěstounské péče – Česká republika. *Český statistický úřad* [online]. Praha: Český statistický úřad, 8. listopadu 2022 [cit. 2022-10-08]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=SZB01a&z=T&f=TABULKA&skupId=726&katalog=30850&str=v207&#w=>

ČTK, 2021. Dětské skupiny se v jesle nezmění, otcovská bude dvoutýdenní, schválili poslanci. *Ekonomia, a.s.* [online]. Praha: Ekonomia, a.s., 28.7.2021 [cit. 2022-11-29]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/detske-skupinky-jesle-otcovska-dovolena-snemovna/r~12615d48ef7d11eb94d2ac1f6b220ee8/>

Destatis, [online] 2022a. Wiesbaden: Statistisches Bundesamt (Destatis). [cit. 2022-08-30]. Dostupné z: https://www.destatis.de/EN/Home/_node.html

Destatis, 2022b. Day care for children. *Destatis* [online]. Wiesbaden: Statistisches Bundesamt (Destatis), 21 October 2022 [cit. 2022-09-04]. Dostupné z: https://www.destatis.de/EN/Themes/Society-Environment/Social-Statistics/Day-Care-Children/_node.html

Drees, 2019. L'offre d'accueil du jeune enfant. *Drees* [online]. [cit. 2022-09-05]. Dostupné z: https://data.drees.solidarites-sante.gouv.fr/explore/dataset/331_l-offre-d-accueil-du-jeune-enfant/information/

Eurochild, 2021. Early Childhood Development in Finland. *Eurochild* [online]. [cit. 2022-10-20]. Dostupné z: <https://eurochild.org/uploads/2021/09/Finland-Country-Profile-2.pdf>

EUROSTAT, 2022. Children aged less than 3 years in formal childcare. *EUROSTAT* [online databáze]. Luxembourg: European Union, 20.10.2022 [cit. 2022-10-07]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tepsr_sp210/default/table?lang=en

Eurydice: Vzdělávání a péče v raném dětství v Evropě: překonávání sociálních a kulturních nerovností, 2009. Brussels: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency 2009, Ústav pro informace ve vzdělávání 2010. ISBN 978-92-9201-025-6.

Expatica, 2022a. Finding childcare in Germany. *Expatica* [online]. 8. srpna 2022 [cit. 2022-09-14]. Dostupné z: <https://www.expatica.com/de/living/family/finding-childcare-in-germany-106276/>

Expatica, 2022b. Childcare in France. *Expatica* [online]. 19.08.2022 [cit. 2022-10-21]. Dostupné z: <https://www.expatica.com/fr/living/family/childcare-in-france-106409/>

Federal Chancellery of Austria, 2019. Child Care in Austria. *Federal Chancellery of Austria* [online]. [cit. 2022-09-14]. Dostupné z: <https://www.bundeskanzleramt.gv.at/en/agenda/family/child-care-in-austria.html>

Federal Ministry of Finance, b.r. Kinderbetreuungsbeihilfe. *Federal Ministry of Finance* [online]. [cit. 2022-09-14]. Dostupné z: https://www.oesterreich.gv.at/themen/familie_und_partnerschaft/kinderbetreuung/Seite.370300.html

Finnish National Agency for Education, 2022. KEY FIGURES OD EARLY CHILDHOOD AND BASIC EDUCATION IN FINLAND. *Finnish National Agency for Education* [online]. Tampere: Finnish National Agency for Education [cit. 2022-10-29]. ISBN 978-952-13-6458-7. Dostupné z: <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/key-figures-on-early-childhood-and-basic-education-in-finland.pdf>

Gender studies, 2003. Zařízení péče o děti do 6 let ve Vídni. *Gender studies* [online]. Gender studies [cit. 2022-08-25]. Dostupné z: <http://www.feminismus.cz/download/Viden.pdf>

GESLEY, Jenny, 2019. Germany: First Agreement to Implement "Good Day Care Act" Concluded. *The Library of Congress*. [online]. [cit. 2022-10-10]. Dostupné z: <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2019-04-30/germany-first-agreement-to-implement-good-day-care-act-concluded/>

GOLA, Petr, 2015. Internet Info, s.r.o. Sociální systém Finska [online]. 30.12.2015 [cit. 2022-11-26]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/zpravy/finance/458169-socialni-system-finska/>

KUCHAŘOVÁ, Věra a Olga NEŠPOROVÁ, 2017. *Česká rodinná politika – podpora rodin s nezaopatřenými dětmi a autonomie rodiny*. Fórum sociální politiky. Praha: VÚPSV, s. 4.

LAMPERT, Heinz, 1985: *Lehrbuch der Sozialpolitik*. Springer Verlag. In: MATĚJKOVÁ, Barbora a Jana PALONCYOVÁ: *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích s ohledem na situaci v České republice*, Brno: Masarykova univerzita. ISBN: 80-210-3630-3.

Lidovky, 2018. *Česko je druhou nejhorší zemí EU v dostupnosti jeslí a školek pro děti do tří let*. *Lidovky* [online]. [cit. 2022-10-20]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/cesko-je-druhou-nejhors-i-zemi-eu-v-dostupnosti-jesli-a-skolek-pro-deti-do-tri-let.A180906_162637_in_domov_krku

MATĚJKOVÁ, Barbora a Jana PALONCYOVÁ, 2005. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích s ohledem na situaci v České republice*. Brno: Masarykova univerzita v Brně pro Výzkumný ústav práce a sociálních věcí Praha. ISBN 80-210-3630-3.

Ministry of Education and Culture, 2022. *Legislation on early childhood education and care*. *Ministry of Education and Culture* [online]. [cit. 2022-10-20]. Dostupné z: <https://okm.fi/en/legislation-ecec>

MPSV, 2008. *Rodinná politika na úrovni krajů a obcí*, 2008. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. ISBN 978-80-86878-82-9.

MPSV, 2017. *Koncepce rodinné politiky*. *MPSV* [online]. Praha: MPSV, 4. září 2017 [cit. 2021-12-22]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Koncepce_rodinne_politiky.pdf/5d1efd93-3932-e2df-2da3-da30d5fa8253

MPSV, 2019. *Aktualizovaná Koncepce rodinné politiky*. *MPSV* [online]. Praha: MPSV, 29.května 2019 [cit. 2021-12-16]. Dostupné z: <https://socialnipolitika.eu/wp-content/uploads/2019/09/Aktualizovana%CC%81-Koncepce-rodinne%CC%81-politiky-2019.pdf>

MPSV, 2020. *Komplexní návrh nového typu služby mikrojeslí, včetně návrhu legislativních změn a nelegislativních doporučení*. *MPSV* [online]. Praha: MPSV [cit. 2022-10-03]. Dostupné z: <https://mikrojesle.mpsv.cz/wp-content/uploads/2020/11/Komplexn%C3%AD-n%C3%A1vrh-nov%C3%A9ho-typu-slu%C5%BEby-mikrojesl%C3%AD-v%C4%8Detn%C4%9B-n%C3%A1vrhu-legislativn%C3%ADch-zm%C4%9Bn-a-nelegislativn%C3%ADch-doporu%C4%8Den%C3%AD.pdf>

MPSV, 2021a. *Státní sociální podpora*. *MPSV* [online]. Praha: MPSV, 17.9.2021 [cit. 2021-12-21]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/statni-socialni-podpora>

MPSV, 2021b. *Zpravodaj Rodina: ZPRAVODAJ ODBORU RODINNÉ POLITIKY A OCHRANY PRÁV DĚTÍ* [online], 2021. MPSV [cit. 2022-07-18]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpravodaj_Rodina_5_.pdf/0f0a9a03-4147-3efc-0ab2-d582d76a971c

MPSV, 2022a. *Dětské skupiny*. *MPSV* [online]. Praha: MPSV [cit. 2022-09-04]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/detske-skupiny>

MPSV, 2022b. *Evidence dětských skupin*. *MPSV* [online]. Praha: MPSV [cit. 2022-10-07]. Dostupné z: <http://evidence.mpsv.cz/eEDS/index.php>

- MPSV, 2022c. Mikrojesle. *MPSV* [online]. Praha: MPSV [cit. 2022-09-04]. Dostupné z: <http://www.dsmpsv.cz/cs/mikrojesle>
- MPSV, 2022d. Příspěvek na bydlení. *MPSV* [online]. Praha: MPSV [cit. 2022-08-10]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/prispevek-na-bydleni>
- MPSV, 2022e. Rodičovský příspěvek. *MPSV* [online]. Praha: MPSV [cit. 2022-10-14]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/rodicovsky-prispevek>
- MPSV, 2022f. Statistiky o mikrojeslích. *MPSV* [online]. Praha: MPSV [cit. 2022-08-09]. Dostupné z: <https://mikrojesle.mpsv.cz/index.php/statistiky-o-mikrojeslich/>
- MŠMT, 2022a. ZÁKLADNÍ ÚDAJE O ŠKOLÁCH V REGIONÁLNÍM ŠKOLSTVÍ ZA OBDOBÍ 1989/90 AŽ 2021/22. *MŠMT* [online]. Praha: MŠMT [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/zakladni-udaje-o-skolach-v-regionalnim-skolstvi-za-obdobi>
- MŠMT, 2022b. Předškolní vzdělávání. *MŠMT* [online]. Praha: MŠMT [cit. 2022-10-07]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani>
- NOVÁKOVÁ, Zuzana. *Komparace služeb péče o dítě v raném a předškolním věku v České republice a v zahraničí*. [online] Pardubice, 2013. [cit. 2022-10-03] Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce Mgr. Adriana Sychrová. Dostupné z: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/49429/NovakovaZ_KomparaceSluzeb_AS_2013.pdf?sequence=3
- OECD, 2006. EARLY CHILDHOOD EDUCATION AND CARE POLICY. *OECD* [online]. 2 March 2002 [cit. 2022-10-20]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/austria/36472878.pdf>
- OECD, 2016a. Early Childhood Education and Care Germany. *OECD* [online]. [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/education/school/ECECDCN-Germany.pdf>
- OECD, 2016b. Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care France. *OECD* [online]. [cit. 2022-10-21]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/education/school/ECECMN-France.pdf>
- OECD, 2016c. Early Childhood Development in Finland. *OECD* [online]. [cit. 2022-10-20]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/education/school/ECECDCN-Finland.pdf>
- OECD, May 2000. Early Childhood Education and Care Policy in Finland. *OECD* [online]. [cit. 2022-10-21]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/finland/2476019.pdf>
- PALONCYOVÁ, Jana, 2013. *Rodinné chování a rodinná politika jako kontext systému denní péče o děti ve Francii a v České republice*. Praha: VÚPSV. ISBN 978-80-7416-127-8.
- PALONCYOVÁ, Jana, Jana BARVÍKOVÁ, Věra KUCHAROVÁ, Kamila SVOBODOVÁ a Anna ŠTASTNÁ, 2013. *Systém denní péče o děti do 6 let ve Francii a v České republice*. Praha: VÚPSV. ISBN 978-80-7416-119-3.
- PALONCYOVÁ, Jana, Jana BARVÍKOVÁ, Věra KUCHAROVÁ a Kristýna PEYCHLOVÁ, 2014. *Nové formy denní péče o děti v České republice*. *VÚPSV* [online]. Praha [cit. 2022-09-04]. Dostupné z: <https://www.rilsa.cz/download/nove-formy-denni-pece-o-deti-v-ceske-republice/?wpdmdl=2766&refresh=637f3d8c35d511669283212>

PAQ Research, ČÚZK, 2022. Integrace ukrajinských uprchlíků v ČR 2022+. *PAQ Research, ČÚZK* [online]. [cit-2022-10-28]. Dostupné z: <https://vlki.github.io/paq-ukrajina-mapy/naplnenost-ms>

PETRUSEK, Miloslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Alena VODÁKOVÁ, 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum. ISBN 80-718-4311-3.

Praha 4, 2013a. FINANČNÍ NÁSTROJE RODINNÉ POLITIKY – AKTUÁLNÍ STAV. *Městská část Praha 4* [online]. Praha: Městská část Praha 4, 2013 [cit. 2022-10-08]. Dostupné z: <https://www.praha4.cz/file/vc521/Financni-nastroje-rodinne-politiky.pdf>

Praha 4, 2013b. NEFINANČNÍ NÁSTROJE RODINNÉ POLITIKY. *Městská část Praha 4* [online]. Praha: Městská část Praha 4, 2013 [cit. 2021-12-16]. Dostupné z: <https://www.praha4.cz/file/wc521/Nefinancni-nastroje-rodinne-politiky.pdf>

Prispevky.cz, 2022. Mateřská dovolená (peněžitá pomoc v mateřství) v roce 2022: až 47.700,- Kč měsíčně. *Príspevky.cz – vyznejte se v sociální podpoře, dávkách a příspěvcích od pojišťoven* [online]. 17.4.2022 [cit. 2022-10-15]. Dostupné z: <https://www.prispevky.cz/rodice-tehotenstvi/materska>

PRŮCHA, Jan a Pertti KANSANEN, 2015. *Školní vzdělávání ve Finsku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3184-4.

Statistik Austria, 2022. Day-care centres, child care. *Statistik Austria* [online]. [cit. 2022-10-15]. Dostupné z: <https://www.statistik.at/en/statistics/population-and-society/education/day-care-centres-child-care>

VÚPSV, 2022 Nerodičovská péče – Vázaná živnost „Péče o dítě do 3 let v denním režimu“. *VÚPSV* [online]. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí [cit. 2022-05-28]. Dostupné z: <https://www.vupsv.cz/vybrane-projekty/nove-formy-pecce-o-deti/ii-ceska-republika/2-nerodicovska-pecce-vazana-zivnost-pecce-o-dite-do-3-let-v-dennim-rezimu/>